

Alfonso
Daudet

VIANOČNÁ ROZPRÁVKA
TRI TICHÉ OMŠE

„Dve morky, plnené jelenicami, vraviš, Garrigou?...
„Ano, velebný pane, dve nádherné morky, naplnené jelenicami.

Ja to predsa viem, veda som sám pomáhal naplniť ich. Človek by povedal, že im pri pečení koža pukne, tak bola natiahnutá“...

„Ježišmária, a ja mám tak rád jelenice!... Daj mi chytrou kamžu, Garrigou!... A okrem moriek, čo si ešte videl v kuchyni?“...

„O, samé dobré veci!... Od obeda nerobili sme nič iné, len sme šklbali bažantov, dudky, jariabky, hľuchne. Perie z nich len tak lietalo... Potom z rybníka priniesli úhory, zlaté kapry, pstruhu a“...

„Aké pstruhu, Garrigou?“

„Veľké ako toto, velebný pane... Ohromné!“...

„O, bože, zdá sa mi, že ich vidím... Dal si vína do krčiažkov?“

„Ano, velebný pane, dal... No, ale nech som boži, nie je také, ako budete piť po polnočnej. Keby ste to všetko videli v zámockej jedálnej, všetky fľaše, ktoré žiaria plné vína všetkých farieb... a riad strieborný, podnosy tepané, a kvety a svietniky!... Taká štedrá večera sa nikdy neuvidí. Pán markiz pozval všetkých veľmožov z okolia. Bude vás pri stole najmenej štyridsať, sudec a notára nepočítajúce... Ach, aký ste šťastný, že ste medzi nimi, velebný pane!... Len čo som si privoňal k tým krásnym morkám, a vóna jelenie ma prenasleduje všade... Mmm!“...

„No, no, milé dieťa! Vystríhajme sa hriechu obžerstva, najmä na Božie narodenie... Ponáhľaj sa skoro zapaliť sviečky a prvý raz zvonif do kostola; veda hned je tu polnoc, a neslobodno sa nám oneskorí!“

Taký rozhovor sa viadol v štredovečernú noc roku Pána tisíc sedem a niekoľko medzi dôstojným pánom Balaguérrom, voľkadedajším knázom u Barnabitov, teraz plateným kaplánom pánom de Trinquelage, a medzi jeho malým ministru Garrigouom, lebo, ako sa dozviete, toho večera diabol vzal na seba okrúhlú tvár a nevýrazné črtu mladého sakristána, aby tým ľahšie uviedol cíhodného otca do pokušenia a dal mu spáchaf hrozný hriech obžerstva. A tak, kým takzvaný Garrigou (hm! hm!) vyzvával na zvnoch knejčej kaplnky, velebný pán v malej zámockej sakristii dokončieval obliekanie ornátu; a majúc už duha celkom pomoleného všetkými labužníckymi opismi, v duchu si pri obliekaní opakoval:

„Pečené morky... zlaté kapry... pstruhu veľké ako toto!“...

Vonku podúval nočný vietor, roznašajúci hudbu zvonov, a postupne zjavovali sa vo tme svetlá na stráni hory Ventoux, na ktorej sa vypínali staré veže Trinquelage. Boli to rodiny gazdov, ktoré prichádzali na utiereň do zámku. Stúpali hore svahom so spevom, v skupinkách po piatich alebo šiestich, otec vždy vpred, s lampášom v ruke, ženy zababúšené vo veľkých hnedých pláštach, kam sa im tlačili a skrývali deti. Hoci bolo neskoro i zima, všetok tento bobrý lud kráčal si veselo, hnaný myšlienkovou, že keď sa vrátia z omše, nájdú ako každoročne dolu v kuchyniach prestreté stoly. S časom na čas na príkrom svahu kočiar veľmoža, pred ktorým išli nosiči s faklami, zažiaril v mesačnom svetle svojimi oknami, alebo drobčila mulica, trepočuc zvončekami, a vo svetle lampášov zahalených hmlou, gazdovia poznávali svojho sudecu a zdravili ho, ako prechádzal:

„Dobrý večer, dobrý večer, pán Arnoton!“

„Dobrý večer, dobrý večer, milé deti!“

Noc bola jasná, hviezdy žiarivé od mrazu; vietor štipal a jemné krúpky, kľazajúce sa dolu šatami a nerozpušťajúce sa, zachovávali verne tradíciu všetkých Vianoc s bielym snehom. Celkom na vrchnej svahu ukazoval sa ako celý zámok s nesmiernym počtom veží, štítov, s vežou kaplnky čnejúcou do čierneho belasého neba a s množstvom malých svetiel, ktoré sa mihalí, hýbali sem i ta, trepotali sa vo všetkých oblokoch, podobujú sa v tmavom pozadi budovy īskierkom, ktoré preskakujú na spálenom papieri... Keď sa prešlo cez zdvíhaci most a cez tajnú bránu, cestou do kaplnky bolo treba prejsť cez prvý dvor, plný kočiarov, sluhov, ručných nosidiel, celý osvetlený ohňom pochodní a plápolom kuchynských ohniší. Bolo počuf cengot otáčajúcich sa ražnov, buchot paňvie, brinkot kryštálového a strieborného riadu, ktorý je potrebný pri chystaní hostiny; a nad tým všetkým para, ktorá voňala pečenými riadsami a ostrými zelinami zložitých omáčok, vyvolávala u gazdov, ako aj u kaplana, ako u sudeca a ako u každého slová:

„Budemēže mať po omši dobrú štedrú večeru!“

*

(pokračovanie na 8 str.)

DECEMBER
PROSINEC
GRUDZIEŃ

12

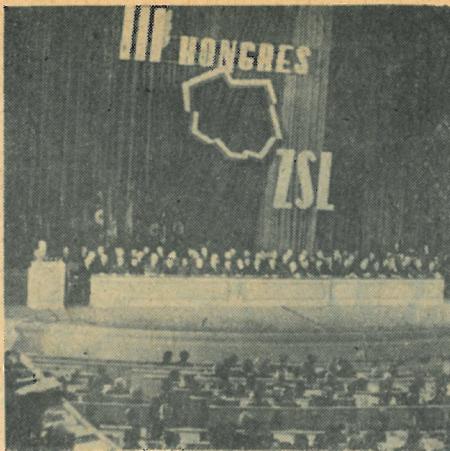
1959
cena 1 zł

KULTURNĚ - SOCIÁLNÍ ČASOPIS

4. decembra t.r. naši baníci slávili svoj sviatok „Barburky“. V Katowiciach mali miesto mnôhé slávnosti a zábavy tým radostnejšie, že mnôhе bane úspešne plnila plán tažby.

Na Kongrese ZSL bol zvolený nový predsedu Stefan Ignar a podpredsedovia J. Ozga-Michalski, B. Podedworny a C. Wycech

Snem PLR radí sa nad vládnym návrhom o národnohospodárskom pláne a návrhom finančného rozpočtu na rok 1960. Predseda vlády Józef Cyrankiewicz vo svojom exposé predložil snemovní program vládnej politiky — pomenovaný konštruktívny programom činnosti. Nové návrhy vyvolali oživenú diskusiu mnohých poslancov.

MEDZINÁRODNÝ KALEIDOSKOP 1959

55 UDALOSTÍ O KTÓRÝCH VRÁVEL SVET

JANUÁR

1. V januári sa konal mimoriadny XXI. sjezd Komunistickej strany Sovietskeho Svazu. UV zhodnotilo vývoj rolnictva v rokoch 1953—1959 zaznamenajúc, že nová agrárna politika priniesla mohutný vzrast poľnohospodárskej výroby.

2. 2. januára prvýkrat v dejinách ľudstva sovietski vedci vystrelieli do kozmického priestoru niekoľkostupňovú raketu „Lunnik“, ktorá preleteala okolo mesiaca v jeho tesnej blízkosti a stala sa umelou obežnicou Zeme.

3. Návšteva prvého podpredsedu vlády SSSR A. Mikojana v Spojených Štatoch Amerických — hoci neoficiálne, stala sa začiatkom vzájomných návštiev a rokovania.

4. V Belgickom Kongu mali miesto krvavé vzburky, počas ktorých domorodci domáhali sa nezávislosti.

5. 23. januára t.r. bola prvýkrat na Antarktíde zatknutá poľská vlažka. Slávnosť sa konala v polárnej stanici, ktorú naši vedci obdržali od sovietskych výskumníkov.

FEBRUÁR

6. Pápež Ján XXIII. oznámil zvolanie všeobecného bi-skupského sboru, na rok 1960. Otázku, ktorou sa bude sboor predovšetkým zaoberať, bude otázka zjednotenia všetkých kresťanských cirkví sveta.

7. Anglický predseda Macmillan pricestoval do Sovietskeho Svazu. Pri prvom stretnutí povedal, že jeho návšteva má byť príspevkom k vzájomnému pochopeniu a upevneniu mieru.

MAREC

8. V Londýne uzavreli dohodu medzi Anglickom, Gréckom a Tureckom, týkajúcu sa otázky vytvorenia nezávislej republiky Cyprus.

9. Tlač priniesla zprávu, že v priebehu posledných 3 rokov, vrátilo sa do Poľska zo Sov. Svazu viac ako 250.000 repatriantov. Repatriačné obdobie bolo predĺžené do konca marca t.r.

10. Začiatkom marca 1959 konal sa vo Varšave III. Zjazd Poľskej Zjednotenej Robotnickej Strany na ktorom bol zvolený nový Ustredný Výbor a prevedené opravy stanov PZRS.

APRÍL

11. Prezident de Gaulle, ako prvý medzi západnými hranicami, vyjadril sa za ponechaním terajších nemeckých hraníc. De Gaulle potvrdil, že ponechanie hraníc je podmienkou zjednotenia Nemecka.

12. V Tokio zosobášil sa nástupca trónu Akihito so sleinou Michiko Shoda. Mladucha je pôvodom mlynárka.

13. V španielskych mestách Ľudia vypisujú nocami veľké písmena „P“ — čo znamená „Protest“. Je to nová forma demonštrácií proti Francovmu režimu.

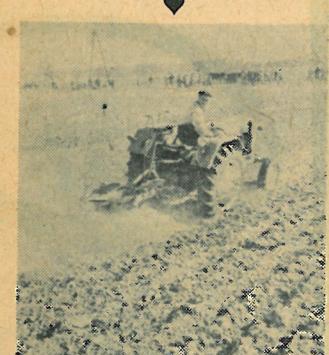
MÁJ

14. Z Berlína vystartoval Pretek Mieru. Zvíťazilo mužstvo Sov. Svazu, v kategórii jednotlivcov bol víťazom Schur NRD.

15. Poľsko navštívili: Sukarno — prezident Indonézie. Coj En Gen predseda Prezidia Najvyššieho ľudového zhromaždenia Mongolska, maršál Peng-Teh-Huaj minister národnej obrany Čínskej ľudovodemokratickej republiky, minister zahr. vecí SSSR A. Gromyko, podpredseda vlády NRD Boltz.

Jedna z najkrajších novopostavených obytných budov vo Warszawie

Novy traktor zn. „Ursus“, model C-325 o sile 25HP počas skúsky.

Mladý bicykel s motorom „Ryš“ prešiel pri skúške. Vyrába ho Zaklady Met. „Zakrzów“ k/Wrocławia.

16. Novým predsedom Státnej rady Čínskej ľud. dem. republiky bol zvolený Liu Sau Tti.

17. Prostredníctvom Mesiaca zostalo nadviazané rozhlásenie spojenie Anglicko — USA.

18. V Geneve konala sa konferencia ministrov zahraničných vecí 4 veľmocí, ktorá mala za úkol upevnenie mieru a pripravenie stretnutia veľkej štvorky.

JÚN

19. Novým prvým tajomníkom Svazu Sovietskych spisovateľov namiesto doterajšieho Surkova — bol zvolený Konstantín Fiedin.

20. Predseda vlády SSSR N. S. Chruščov počas svojej návštavy v Albánsku vyjadril sa za zapojenie Balkánskeho poloostrova do bezatómovej oblasti. Zároveň varoval Taliansko a Grécko pred zapožičaním ich územia pre atómové a raketové bázy.

21. Senzáciou dňa bola cesta dvoch opiciek v hlavici americkej rakety „Jupiter“.

22. Vyhlásená na Kubu pozemková reforma, vyvolala nové útoky zo strany amerických koncernov.

23. Prezident Federatívnej republiky Juhoslávie vyjadril sa súhlasne o sovietskom návrhu vytvorenia na Balkánoch bezatómovej oblasti.

JÚL

24. Podpredseda vlády SSSR Frol Kozlov, lietadlom TU-104 priletel do New Yorku na slávnostné otvorenie sovietskej výstavy.

25. Pápež Ján XXIII. vydal prvú encykliku. Obsahuje návzetie k mieru a varuje pred nebezpečenstvom novej svetovej vojny.

26. Na slávnosti spojené s XV. výročím vzniku ľud. Poľska pricestoval na priateľskú návštavu do Poľska predsedu vlády a prvý tajomník KSSS Nikita S. Chruščov.

27. Svetová tlač, komentujúc ženevskú konferenciu oznamuje, že hlavnou prekážkou zjednotenia Nemecka je NSR.

AUGUST

28. V Moskve bola slávnostne otvorená americká výstava. Na slávnostnom otvorení zúčastnil sa viceprezident USA Richard Nixon.

29. Vo Viedni sa započal, siedmy v poradí Festival Demokratickej Mládeže. Festivalu sa zúčastnili početné delegácie Poľska a ČSR.

30. Na pozvanie predsedu St. Rady Alexandra Zawadzkiego, viceprezident USA Richard Nixon bol 3 dni hostom Warszawy.

31. Vo Warszave sa konal svetový kongres esperantistov, za účasti 3.100 delegátov s 43 krajinami.

32. V jazere Töplitz (Rakúsko) našla sa časť tajného archívu SS a Gestapa.

33. Prezident Eisenhower v spojení s bližiacou sa návštavou N. S. Chruščova v USA — navštívil Bonn, Paríž a Londýn.

34. Hawajské ostrovy boli ústavne pripojené ako ďalší autonómny štát k USA.

Na území nášho štátu vznikajú stále viac súkromných zdravotníckych stredisk. Najviac takýchto zdravotníckych drúžstiev je v krakovskom, rzeszowskom a lubelskom vojvodstve.

„1.000 škôl k Tisícročiu“ — v opolskom kraji bolo odovzdávané do prevádzky 12 nových škôl s pokusnými kabinetmi, telocvičňami a klubovňami.

Na fotografii: Nová škola v obci Gościce (okr. Koźle).

Popredný tanecný pár warszawskej Opery

Mária Krzyszkowska a Jerzy Strzałkowski v titulných úlohach baletu „Romeo a Júlia“ od Prokofieva.

SEPTEMBER

35. Najdôležitejšia udalosť tohto roka. Oficiálna návštava N. S. Chruščova v USA. Cieľ návštavy — svetový mier, riešenie medzinárodných problémov v cestou rokovania.

36. Poľská výstava v Moskve mala veľký úspech. V prvých dňoch sa denne predávalo 50.000 vstupeniek.

37. Najväčšia technická senzácia tohto roka. Sovietska kozmická raka dopadla na povrch Mesiaca.

38. Prvý sovietsky atómový ladioborec „Lenin“ bol odovzdaný do prevádzky a vyplával na more.

39. Predseda vlády SSSR N. S. Chruščov navrhol v OSN všeobecné rozbrojenie.

OKTÓBER

40. Ministrský predseda Bandaraite postrelený 6 gurkami v útočníka, zomrel v nemocnici.

41. Sov. Sväz vystreliл Lunnik 3, ktorý obehol Mesiac a sfotografoval opačnú stranu Mesiaca.

42. V Japonsku sa rozpútala tragická v následkoch — tajfún „Vera“. Bolo až 3.572 smrteľnych prípadov.

43. Poľský minister poľnohospodárstva E. Ochab navštívil USA.

44. Vo voľbách v Anglicku, po tretíkrat zvíťazili konzervatívi.

45. Ministrský predseda Francúzska Debré, vyslovil sa v nár. zhromaždení za uznávaním hraníc na Odre a Nise.

NOVEMBER

46. V Lommel v Belgicku odhalili pamätník poľským vojakom padlým v druhej svetovej vojne.

47. Švédská Akadémia priznala tohoročnú Nobelovú cenu talianskemu básnikovi Salvatore Quasimodo.

48. Sov. Sväz a USA podali v OSN rezolúciu za všeobecné rozbrojenie, ku ktorej sa pridali všetky členské štáty zastúpené v OSN v počte 82.

49. V Chicago bol otvorený Poľský Generálny Konzulát a v Poznani bol otvorený Generálny Konzulát USA.

50. V ČSR bola oznámená v najbližšom čase zmena hlavnej ústavy.

51. Bolo oznámené, že čínski novinári budú dostávať vjazdové víza do USA.

52. V Sov. Sväze bol založený Sväz Sovietskych novinárov.

DECEMBER

53. Predstaviteľia troch atómových mocností súhlasili v Ženeve so zvolaním novej konferencie expertov.

Táto sa zaobráva výskumom — vo svetle najnovších výnelezov — nových metód vykrývania jadrových výbušnín.

54. Sjazdu Maďarskej Socialisticko-Robotnickej Strany zúčastnili sa delegácie Sovietskeho Svazu s N. S. Chruščovom a Poľska s vedúcim delegácie Logom-Sowińskim.

55. V USA veľká nespokojnosť a rozčarovanie, nakoľko ďalší, siesty v poradí pokus s vystrelením rakety smerom na Mesiac skončil neúspešne.

— Grandeus! Hej!
— Nedrichmaj starý! Počuješ?
— Nevyrušuj mňa, prosím tă, mám prekrásny sen.
— Sen hovoríš — a o čom snivaš? Prestaň sŕňať a radšej sa pozri na skutočnosť — či nevidíš, čo sa deje v doline?
— No starý, pretri si svoje úctyhodné okále — čo na to povieš, však sú to Jánosíkovi, pravda?
— Ach! Teda to nebola sen, len skutočnosť, lenže sa mi nejak nepozdáva, že by to boli skutočné vatrky.
— Teda pochybuješ? Ale pozor, a to je kto? No? Či to nie je On?
— Prisámačku! Je to On — Jánosík a jeho svární chlapci!!!

*

Dňa 16. augusta 1959 roku bola nedeľa. Avšak pre Vyšné Lapše, ako aj okolité obce nebola táto nedeľa podobná iným.

Už v ranných hodinách začali sa húfne schádzať ľudia celého okolia peši a autami, no z celého Spiša. Příčina tejto neobyčajnej udalosti bola naozaj nešedná. Vyšné Lapše totiž navštívilo Armádne divadlo z Martina — ČSR a mnohí krajania a krajanky chceli viďať predstavenie „Jánosík“.

Treba priznať, že Armádne divadlo malo veľký úspech u 4.000 divákov z V. Lapšov a okolia. Ved' ako by aj nie! Tunajšiu ľudu je známa a jeho srdcu blízka Jánosíkovská tradícia. Ked' vnútčatá začala si pýtať rozprávku, každý deduško a babička z celého Spiša, do konca z celého Skalného Podhalia iste začne rozprávať o Jánosíkovi, a vtedy aj ten najväčší šibal prestane vystraňať a dáva pozor, aby si mohol čo najlepšie zapamätať každé slovo z rozprávky o Jánosíkovi. Rozprávky sú rozličné, stáť ľudia rozprávajú o tom, ako Jánosík chránil chudobný ľud pred ukrutnosťou pánov a pod.

Miesto pre hru bolo veľmi dobré — prírodný amfiteater medzi horami Grandeus a Kurasovka, pod ktorou podľa legendy domes leží zaklatý Jánosíkovský poklad, ako konečne aj sám názov Kurasovka o tom hovorí. Lenže názov je už prekrútený. Medzi Jánosíkovými junákmami bol jeden veľmi udatný o ktorom nikto nevie ako sa meno-

val, ale menoval ho Kurou, pretože rád navštievoval pánske kuriny (nakolko si rád pochutnal na kuracom paprikáši). Vedel tiež veľmi dobre napodobňovať kuracie hlyasy. Ako iste viete, kura v spisskom narečí znamená — silepka. Tak teda, ten junák mal v tejto hore svoju skryšu a odtiaľ hora vzala pomenovanie Kurasovka. Je možné, že bol to sám Jánosík, to už dnes nikto nevie. Jedno je však isté, a to vám povie každý, že poklad je tam zaklany dodnes.

Ci ho niekoľko videl? Iste — veľmi dôvodno, jedným gazdovi z Kacvina ušiel kôň do poľa a potom aj ďalej z poľa do hory. Co mal gazda chudáčisko robiť? Hybaj za koňom cez poľia a lesy až na Kurasovku. To čo tam videl bola nádhera — nechcel veriť ani vlastným očiam. Celé kopy zlata, striebra a iných drahých kovov, lenže vôkol toho pokladu rástlo tráva a bodlač. Nás gazda bol v sviatočnom obleku, lebo to bola práve noc z nedeľe na pondelok, škoda mu, boľ dotrhal si sviatočný oblek a nerozmýšľajúc dlho, zapamätal si len dobre miesto, vyšvihol sa na svojho koníka a ta sa ho domov. Doma sa raz-dva preobul a prezíkel, medzitým pozabúdal aj ostatných domáčich, zapriahli konika do vozu, pobrali aj vrecia a hybaj rovno na Kurasovku. Ale aké sklamanie, po poklade ani stopy. Bolo na neho zle — nedobre, že vraj nech si robí bláznov z niekoho iného, ale gazda sa prisahal na všetko možné na svete, že nevie sice vysvetliť čo sa stalo, ale že na poklad videl.

Nuž volky — nevôlk'y pobrali sa domov s prázdnymi vrecami. Neskoršie túto vec vyriešila najstaršia babička v obci Kacvin. Nás gazda bol sviatočne oblečený, mal čízmy, ako sa patrí po kolenná a idú cez les ani o tom nevedel, že mu za sáru padol tzv. „Svätajanský kvietok“, ktorý rozkvítia iba na okamih v Svätajansku noc. Kto tento kvietok nájde, alebo sa náhodou stane jeho majiteľom, uvidí všetko čo je ukrýté alebo zaklany poklady zeme. Taktôto bolo aj s násim gazdom, no on o tom nevedel. Ked' si čízmy prezúval, cenný kvietok vypadol a bolo po všetkom. Poklady však čakajú dodnes na štastlivca, ktorý by ich našiel.

Augustyn Bryja

ZMIANA ADRESU

Zarząd Główny Towarzystwa Społeczno - Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce zmienił adres.

Nowa siedziba ZG TSKCS mieści się w Warszawie przy ul. Mysiej 2 pok. 13-14 tel. 21-55-59.

V souvislosti s článkem „Děti a moře“ od tištěném v 8 čísle „Života“ sme obdrželi dopis od Advokátské poradny, která jménem A. Haniaczky potvrzuje, že výše uvedený neměl nic spojeného s organizováním tábora ZHP „Podhale“ a řízením tábora.

ONV V NOWOM TARGU

O LESNOM HOSPODÁRENÍ NA ORAVE

Naši roľníci na Orave sa často sťažujú na neporiadky v lesnom hospodárení. Ako je známe, lesy sú nielen veľkou ozdobou nášho chotára, ale majú tiež veľký vplyv na zdravie ľudí a zvierat. Poskytujú ľuďom čisté povetrie, zadržujú návaly vody a vetrov, slúžia ako ochrana ozdobnej i užitkovej zverine a spevavému vtáctvu. Nehovoriac už o veľkom drevnom bohatstve.

Pokiaľ mal roľník svoj kúsok lesa, opäťoval si ho a chránil aby mu v čase potreby, napr. pri oprave domu, poskytol materiál. Ked' vyšiel zákon o ochrane lesov, roľníci to pochopili a uvitali. Lenže, ako sa ukázalo neskôr, zapričinilo to veľké ťažkosti pre roľníkov. Ked' potrebuje roľník materiál zo svojho lesa musí behať po úradoch a také „behanie po úradoch“ spôsobuje našim roľníkom veľké ťažkosti. Stojí ho to veľa času, ktorý nájde patričných úradníkov, ktorí nie vždy jednajú s roľníkom. Niektorý len vtedy pozná roľníka, keď mu ten „suchne“ niečo do vrecka. Okrem toho treba platiť za tlačívá, za „stempely“. Nevezdelaní roľník často nevie kde a na koho sa má v tej veci obrátiť, posielajú ho od Anáša ku Kajfášovi, až nakoniec sa toho vzdá. Nekudo, že v takom stave ľahko nájde cestíčku do krém, kde si pri litrovke môže od srdeca ponadávať.

Inak to vyzerá, keď pred Vianocami nejaká firma alebo podnik „po priateľsky“ si od úradníkov zjedná niekoľko tisíc vianočných stromčekov. Ešte im ich aj na autá naložia a na stanici zavezú. Nik sa nepýta kde boli tie stromky vyrúbané, na základe akého povolenia. Majiteľ roľník, by také niečo nedopustil, lebo by mu bolo ľutu mladých stromkov. Radšej by ich nechal dorásť potomstvu.

Často počúť v našich horách výstrel ale nik sa nezaujíma o to, kto to strieľa, keď je v lete polovanie zakázané. V našich horách je už veľmi málo zveriny, hoci sú pre jej chov vhodné podmienky. Keby som ja o tom rozhodoval, zakázať by som u nás polovačku aspoň na 5 rokov.

J. K.

◆ OZNÁMENIA ◆ OZNÁMENIA

FILMOVÁ HÁDANKA

Ako sa menuje tá herečka?
Odpoveď pošlite nám do redakcie.
Čakajú na Vás odmeny.

Krásna Farah Diba — snúbenka a v najbližšej budúcnosti manželka Iranského šacha.

ŚLADEM NASZYCH INTERWENCJI

MINISTERSTWO HANDLU WEWNĘTRZNEGO
Gabinet Ministra
Nr. G-1-Inf-84-59.

W odpowiedzi na pismo Nr 727/59 dotyczące braku baterii i ogniw suchych do radioodbiorników w powiecie Nowy Targ — Gabinet Ministra uprzejmie komunikuje, iż Wydział Handlu PWRN w Krakowie zobowiązał w dniu 3 listopada br. Związek Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“ w Krakowie, jako dysponującego tymi artykułami — by zaopatrywał w pierwszej kolejności miejscowości położone w strefie nadgranicznej, dotyczyłas nieelektryfikowanej.

Dodatekowo zlecono PZGS „Samopomoc Chłopska“ w Nowym Targu dostawę 50 sztuk ogniw suchych i 50 sztuk baterii dla miejscowości Kacwin i Piekielnik.

DYREKTOR GABINETU
(→) podpis nieczytelny

ČO VIEŠ O SVOJOM OKRESE

NOWY TARG PRED VOJNOU A DNES

Nowy Targ patril pred vojnou k najzaostalejším okresom. Na dedinách sídlila bieda. Rozdrobené sedlácke role, zlá pôda, nemohli roľníkom zabezpečiť živobytie. Stredný hektárový výnos v okrese bol 7 kg oproti terajšiemu 10,4 kg, okopaním 70 q oproti terajšiemu 130 q. Živočíšna výroba vzrástla takto: bravý zo 7.275 ks v roku 1945 na 31.222 ks v roku 1959, dobytok 21.813 na 62.210 ks, ovce 21.421 v roku 1945 na 61.345 ks v tomto roku. Taktiež mimo roľníctva bolo veľmi ťažko nájsť zamestnanie. Dnes v mnohých závodoch pracuje veľa roľníckych synov a dcér.

*

Skoro vôbec neboli prevádzkané melioračné práce. Do roku 1944 bolo vykopané len 18 km melioračných priekop. Je hodno pripomieňať, že v rokoch 45—59 bolo prekopané 170 km otvorených priekop na lúkach, 118 ha bolo vydrenovaných, 20 km regulovaných potokov, 900 ha navodených, 3.289 obhospodarovaných lúk.

*

Len väčšie hospodárstva mali elektrické svetlo tzv. „malú energetiku“. Po vojne elektrické svetlo obdržalo 39 obcí a sú už elektrifikované ďalších 9 dedín...

*

V okrese bolo v prevádzke len niekoľko detských škôliek. Dnes je v prevádzke 45 detských škôliek, v ktorých nachádza odbornú starostlivosť 2.000 detí.

*
Činné bolo len jedno kino v Nowom Targu. Dnes je 12 kín s 2.080 miestami. Taktiež sú pojazdné kiná, ktoré premietajú filmy v obciach, kde nie sú stále kiná.

*
Bola len jedna nemocnica v Nowom Targu, v ktorej bolo 112 posteli a 2 zdravotné strediská v Nowom Targu a Czarnom Dunajci. Nemocnicu v Nowom Targu rozbudovali len po vojne na 450 posteli. Bola organizovaná nová nemocnica v Rabke. Vznikla nemocničná izba v Szczawnici. Jestvuje 12 zdravotných stredisk s 31 poradňami. Pôsobia tiež 2 obvodné ambulatória s 25 poradňami, 2 závodné ambulatória, 5 porodníckych izieb, 3 pohotovostné stanice ako aj 9 lekárni v najvzdušnejších obvodomach a tiež zubolekárska protiezovna v Nowom Targu.

*
Turistický ruch vzmohol sa v porovnaní s minulým obdobím niekoľkokrát. Skoro milión osôb našej vlasti a zo zahraničia využíva k dovolenkám nowotarský okres.

Od čitateľa z Izraela obdržali sme pohľadnicu s pozdravom, ktorú reprodukujeme. Táto pohľadnica zobrazuje známe mestečko Nazaret.

ČO VIEME O VIANOČNOM STROMČEKU

Obyčaj okrášľovania stromov v období zimnej rovnodennosti a Nového Roku má vyše štyri tisíc rokov. Odvtedy ako sa človek začal zapodievať obrábaním pôdy, žil v neustálom strachu pred neovladnuteľnými živelnými silami prírody, od ktorých bol závislý. Bál sa suchoty, búrok, alebo iných nepredvídaných katastrof, ktoré by mu mohli zničiť úrodu. Jedinú ochranu proti zhubným silám videl v zbožštených silách prírody. V životodárnom slnku, v mocných stromoch, rozburénom mori, ktoré mali svojich bohov.

Je známe, že symbolom boha Zeusa bol dub, boha Poseidona smrek a symbolom bohyne Atény bola oliva. Dodnes máme v pamäti sväté háje Slovanov, kde skladali obeť svojim bohom.

Uplynulé tisícročia so svojimi spoločenskými premenami mali vplyv na pretváranie prvotných kultov, obradov a viery. Ich dnesná podoba je už tak vzdelaná od prvotného pravzoru, že iba úmorne bádania nám umožňujú dostať sa ku zdrojom ich pôvodu. Vytrvalý dihorocný badaniam historikov a etnografov vďačíme za niekoľko faktov osvetľujúcich historický pôvod nášho vianočného stromčeka.

Historici vyslovujú rodokmeň vianočného stromčeka od sta-

rých Grékov a Rímanov, ktorí v čase od 17. do 23. decembra oslavovali sviatok sejby, zvaný u Rímanov saturnáliami. Účelom týchto obradov bolo vyprosenie u bohov požehnania pre budúcu úrodu. Týždeň po ukončení saturnálií staroveký svet oslavoval zase Nový rok, čiže Calandae Januariae. V tomto sviatku želali si všetci zdravia, šťastia, úspechov.

Výskumy slovanských etnografov, Rusa profesora Alexandra Veselovského a Poliaka profesora Witolda Klingera dokázali, že je určitá analógia medzi starovekými a súčasnými obradmi a obyčajmi. Ako príklad nech tu posluží zvyk obetovať voskové sviece a hlinené básky počas saturnálií, alebo záväzná obet prasatka, ako symbol hojnosti a štastia. Už vieme teraz, kde sa vzala obyčaj ozdobovať novoročné karty — prasiatkom. Takéto karty sú rozšírené najmä v Nemecku. U nemeckých evanjelikov je zvyk na štvrtý večer pripravovať slávnostnú večeru z bravčového mäsa. Bravčová hlava patrí pritom k najlepším pochútkam.

Pri ustanovení rodokmeňa nášho vianočného stromčeka je dôležitý ešte taký fakt, že k starovekým slávnostiam patrilo tiež nosenie zelenej halúzky z vrby

či vavrínou, ozdobenej farebnými stužkami a ovesanej ovocím, v závislosti od toho, či to bolo pri kalenach, či pri saturnáliach.

Etnografovia uvádzajú, že tento zvyk, t.j. ozdobovanie zelenej vetvičky ovocím sa zachoval v bulharských ľudových obyčajoch, ako aj u iných slovanských národov na Balkáne. Nachádzame ho taktiež u Nemcov a Gruzínov.

Teda prababkou nášho vianočného stromčeka bola zelená halúz ovesaná ovocím. Nebolo však jednej veľmi dôležitej podrobnosti — svjec.

Vianočné sviečky majú svoj pôvod v pochaskom kulte našich predkov, uctievajúcich si duše mŕtvych. Túto tézu po prvý raz vysúmili dánsky vedec Feilberg na základe podrobnej analýzy zvykov a obyčajov skandinávského ľudu. Jeho obšírne dielo „Jul“, vydané roku 1904 v Kodani, obsahuje celý rad dôvodov o tom, že v rôznych časťach Skandinávie zachovali sa staré obyčaje, podľa ktorých v dome treba drieť ohně, aby potulné duchy mŕtvych niesli svoj rodinný kozub. Pre tieto duše necháva sa zbytok veceri, alebo sa dáva zrno vtákom. „Duch predka môže sa zjavit ako vták“ — hľásia dávna ľudová legenda severských národov. Preto aj planúce hra-

nice Francúzov, ohrievanie „Otcov“ u Veľkorosov, či vyzvolávanie poľských sedliakov „Vtáčence, vrabcе, podte k nám na obed!“, nie je nič iného, ako odvodené formy starodávnych poľských „obetí“ či učiastí predkov. Pravdaže, tie dnešné formy už dávno stratili svoj prvotný obsah.

Taký je, v hrubých obrysoch, pôvod nášho vianočného stromčeka. Mohli by sme si prítom položiť otázku, čo spôsobilo, že hlavný element vianočného kultu, t.j. zelená vetev sa z časom zmenila na stromček? Co bolo príčinou, že skromná, ovocím ovesaná halúzka bola zmenená za pyšný a bohatý stromček?

V Poľsku je rozšírený prostredný typ medzi halúzkou a stromčekom, takzvaný „podlažník“. „Podlažník“ sa používa v krakovskom i siedeckom kraji, na Podkarpate i na tešínskom Slezsku. Je to vrcholok smreku alebo aj soosy ovesaný slameným retiazkami, papierovými „pavúkmi“, jablkami i orechami. Každý dom sa zdobil viacerými vrcholcami; najkrajšia bola v izbe, kde sa konala štredovečerná večera. Jej vŕholec sa kladol nadovo dvere a visele tam cez celé sviatky až do Troch kráľov. Vo Veľkopolsku nebol zvyk ozdobovať ani vrchol, ani stromček. Až nes-

kô tu, ako aj na celom území príslušenstva k Prusku začal prenikať stojaci stromček so sviečkami. Stomček sa teda rozširoval zo západu na východ, pretože aj Rusko zaviedlo vianočný stromček.

Nemecké historické žriedla spominajú vianočný stromček po prvý raz v roku 1605 v Strasburgu. Z opisu vyniká, že sviečok na ňom ešte nebolo. Prvá zpráva o osvetlenom stromčku datuje sa z rokov 1659—1663 na dvore knažnej Žofie z Hanoveru, kde podľa všetkého spojili starý zvyk zapalovalia sviečok za „duše mŕtvych s okrášľovaním stromčeka.“

Na prelome XVIII. storočia takto vianočný stromček prenikol aj do Poľska. Ale zdomácnenie tohto obyčaju nastalo až v XX. storočí. Ešte v 80. rokoch minulého storočia len veľmi zriedka na dedinách stavali si vianočný stromček — mnohí sa pohoršovali na takúto „nemeckú novotu“. A ako je to dnes?

Dnes vianočný stromček, stal sa všeobecným zjavom.

Nech teda vianočný stromček, symbol hojnosti, štastia i rádosti zhromažďuje okolo seba všetky národy sveta, nech sa stane aj symbolom bratstva, lásky a mieru.

Cililin! Cililin!...

Utíreň sa začína. V zámockej kaplnke, katedrále to v malom, pretínajúce sa oblúky klenby, dubové obloženia, idúce až do výšky múrov, boli obtiahnuté čalúnnmi, všetky sviečky zapálené. A koľko sveta! A aké toalety! Ponajprv sú tu v uzavretých výrezávaných laviciach okolo chóru pán de Trinquelage v taftovom fraku farby lososa a okolo neho všetci pozvaní šľachtickí veľmoži. Oproti nim na kľakidlach, obtiahnutých zamatom, zaujali miesto stará markiza, vdova v brokátových šatách ohnivej farby a mladá pani de Trinquelage, majúca na hlave vysokú vežu z ozdobnej čipky podľa poslednej módy francúzskeho dvora. Trochu nižšie sedeli, oblečení v čiernom a s obrovskými špicatými parukami a s vyholenou tvárou, sudca Tomáš Arnoton a notár pán Ambroy, dva väzne tóny medzi tými krikľavými hodvábmi a prešívannými damaškami. Potom prídu tuční majordómi, pážatá, rytieri, intendanti, pani Barbora so sväzkom kľúčov pri boku na striebornom krúžku. Vzadu v laviciach je nižšia čeľad, slúžky a gazdovia so svojimi rodinami; a napokon na samom konci, celkom pri dverach, ktoré ti chúčko otvárajú a privierajú, páni pomocníci z kuchyne, ktorí medzi dvoma omáčkami pribehnú trošku na omšu a priniesú do kostola, celého v sviatočnom rúchu a teplejšieho od tolkých horiacich svieci, vônu štredovečernej hostiny.

Je to azda pohľad na tieto malé biele baretky, čo robí omšu slúžiaceho tak roztržitým? Nebude to skôr Garrigouov zvonček, ten zatratený malý zvonček, čo sa s pekelnou bystrostou trepoce pri stupnoch oltára a zdá sa ustavične hovoriť:

„Ponáhľajme sa, ponáhľajme sa... Cím prv budeme hotoví, tým prv budeme za stolom.“

Fakt je, že kedykoľvek zazvoní tento diabolov zvonček, kaplán zabudne na omšu a myslí iba na večeru. Predstavuje si zhon kuchárov, sporáky, kde horí ak vo vynhi, paru, ktorá uniká spod odchýlených pokrievok, a v tejto pare dve nádherné morky, náplinené, na tvrdlo napchatej jelenicami, akoby v mramoru...

Alebo zas vidí prechádzat rady pážat s misami, obklopenými lávkami výparmi, a spolu s nimi vchádza do veľkej siene, prichystanej pre hostinu. Oh, rozkoš! Obrovský stôl je už celý obložený a žiariaci, pávy ozdobené perím, bažanty s odstávajúcimi hnedenčervenými krídelkami, fľaše rubínovej farby, pyramidy ovocia, skvejúceho sa medzi zelenými vetvičkami, a tie báječne ryby, ktoré spominal Garrigou (ach, veru, Garrigou!), rozložené na feniklovom lôžku, s perleťovými šupinami, ako keby vychádzali z vody, s kyticou voňavých bylinky v protivnom pryske. Videnie týchto báječných vecí je tak živé, že velebnému pánu Balaguérovi sa zdá, že všetky zázračné jedlá predkladajú sa pred neho na výšivky oltár-

MEDZI DVOMA CIGARETAMI

VYDUMAL REDAKTOR HĽAVÝ

Pri jednom moudrém mnoho bláznov se užívá.

Moudrý muž nepotrebuje moudrjší ženu, nežli je sám.

Kdo rychle soudí, bude brzo litovat.

Uč se radovať! Uč se usmívať! Veselý procházi snáze životom než zádumčivý.

Hrdina je, kdo vytrvá.

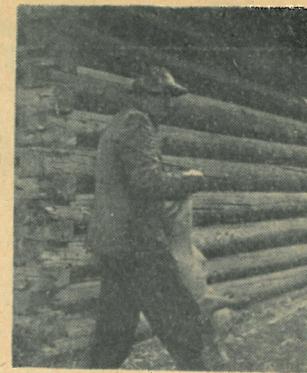
Ve zlosti chraň se druhého slova.

Kdo mnoho mluví, škodi sám sobe.

V rozčilení a vztek u mlč, ušetříš si mnoho neprijemností.

TRI TICHE OMSE

(pokračovanie zo 1. str.)

HORÍ

Stál som na krížovatke ulíc v Zakopanom a uvažoval, ktorou cestou sa dostanem do Jablonky. Žial, snehu ešte nebolo, alebo ako vravia tunajší sedliaci „pánboh nevyasfaltoval cesty“. Z tohto rozhútovania vyrušil ma prenikavý hlas hasičskej striekačky. Horí!

Bez rozmyšľania pustil som sa za posledný červený vozidlom, obdivujúc zručnosť šoféra. Na obzore dvíhala sa biela plachta dymu, ktorá rástla s každou minútou, až zaconila veľkú časť obce Biały Dunajec.

Obetaví požiarnici plnili svoju povinnosť, zápasiac s rozbesneným živlom.

Pripojil som sa k záchrannej akcii s fotografickým aparátom. A tu sú snímky. Nech slúžia ako výstraha tým, čo ľahkomyselne nedodržiavajú bezpečnostné predpisy. S ohľom sa veru neslobodno zahrávať. To platí rovnako pre deti ako aj pre dospelých. Vtedy, keď na scéne sa zjavuje požiarna stráž, je už obyčajne neskoro. Často celý majetok za krátku chvíľu zmení sa v ruiny a pohoreisko. Dlhoročné úsilie a fažká námaha mnohých rokov vyjde na márnosť.

Milí čitatelia! Napíšte nám do redakcie o tom, v akom stave nachádza sa protipožiarne zariadenie vo vašej obci.

M. KAŚKIEWICZ

Ale ako by to mohlo ísť ešte bystrejšie? Pery sa mu sotva pohybujú. Slová už nevyslovuje... Len aby neoklamal celkom dobrívitého pána boha a nepripravil ho šikovne o jeho omšu... A práve toto robí, nefastník!... Vedený z pokušenia do pokušenia, vynecháva najprv veršik, potom dva. Potom epištola je pridlhá, neskončí ju, e v a n g e l i a sa len zľahka dotkne, ponad c r e d o prejde ani nezačnúc, vynechá p a t e r, len zdaleka pozdraví prefáciu, a tak skokmi a rozbehmi rúti sa do večného zatratenia, vždy nasledovaný podlým Garrigouom (v a d e r e t r o, S a t a n a s!), ktorý mu pomáha s obdivuhodnou zručnosťou, dvíha mu ornát, listy obracia vždy po dvoch, vráža do podstavcov, prevracia omšové krčiažky a neprestajne trasie zvončekom, čím ďalej silnejšie, čím ďalej bystrejšie.

Mali by ste vidieť vydesenú tvár, s akou sa na to dívajú všetci veriaci! Nútení sledovať omšu podľa knázskych pohybov, omšu, z ktoréj nerozumejú ani slovo, jedni vstávajú, keď si druhí kľakajú, sadajú si, keď druhí stoja; a všetky fázy tejto zvláštnej omše miešajú sa v laviciach spletením rozličných úkonov a pohybov. Vianočná hviezdza, idúca po nebeských cestách ta k malej stajni bledne hrózu, vidiac tento zmätok...

„Abbé sa prveľmi ponáhra... Nemožno sledovať“, mrmle stará urodená vdova, potriasaču zmätene svojím klobúkom.

Pán Arnoton, veľké oceľové okuliare na nose, hľadá v svojej modlitebnej knižke, kde do paroma sa to už môže byť. Ale v duši všetci títo bodrí Ludia, ktorí tiež myslia na štedrovečernú hostinu, sa nehnevajú, že omša ide takým poštovým tempom; a keď sa velebný pán Balaguére obráti so žiariacou tvárou k veriacim, kričiac z celej sily: I t e, m i s s a e s t, jediným hlasom odpovie mu celá kaplnka d e o g r a t i a s tak radostne, tak úchvatne, že by človek mysel, že je už za stolom pri prvom prípitku štědrovečernej hostiny.

*

O päť minút neskôr si už sadali vo veľkej dvorane, kaplán medzi nimi. Zámok, vysvetnený odhora až nadol, ozýval sa spevom, krikom, smiehom, hrmotom; a etihodný pán Balaguére naberal si na vídlíčku krídlo jariabka, utápačie výčitky pre hriech prúdmí pápežského vína a dobrej mäsovej šťavy. Toko pil a jedol svätý človek, že umrel ešte tej noci na strašný záchvat, nemajúc času ani len na oľutovanie; neskôr, nad ránom, prišiel do neba, ktoré ešte celkom hučalo oslavami predošej noci, a ľahko si domyslite, ako ho tam prijali.

„Odíď mi z očí, zlý kresťan!“ povedal mu najvyšší sudca, pán nás všetkých. „Tvoje previnenie je dosť veľké, aby zatienilo celý

život, prežitý v enosti... Vedť si mi ukradol nočnú omšu!... Nuž teda, vynahradíš mi to tristonásobne, a nevstúpiš do raja, iba keď odslúžis v svojej vlastnej kaplnke tých tristo vianočných omší v prítomnosti všetkých tých, ktorí skrte teba a s tebou zhrešili“...

„A toto je opravdivá legenda o velebnom pánu Balaguérovi, ako ju rozprávajú v kraji, kde rastú olivy. Dnes zámok Tringuelage nejestvuje, ale kaplnka ešte stojí navrchu hory Ventoux v skupinke zelených dubov. Vietor búcha otvorenými dvermi, burina prerastá prah; hniezda sú v rohoch oltára i vo výklenkoch vysokých okien, ktorých farebné sklá sa už dávno stratili. Zdá sa však, že každý rok na Vianoce akési neprirodené svetlo blúdieva pomedzi zrúcaniny a sedliaci, chodiaci na utierne a na štedrovečerné hostiny, vídali strašnú kaplnku osvetlenú neviditeľnými sviečkami, ktoré horia vonku, dokonca na snehu a vo vetre. Môžete sa tomu smať, ak chcete, ale istý miestny vinohradník, menom Garrigoue, bezpochyby potomok Garrigouovi, mi hovoril, že raz na Dohviezdný večer, majúc trošku v hlave, zablúdil v horách Tringuelage a, hľa, čo videl... Až do jedenastej nič. Všetko bolo tiché, zhasnuté, mrtve. Zrazu okolo polnoci zaznel zvon celkom navrchu veže, starý, zvon, ktorý sa zdal byť na desať mil. Onedlho Garrigoue videl hore stúpajúcou cestou trepotat sa ohničky a pohybovať sa nejasné tiene. V predsiene kaplinky bolo počut kroky a šuškanie:

„Dobrý večer, pán Arnoton!“

„Dobrý večer, dobrý večer, milé deti!“

Keď už všetci boli dnu, môj vinár, ktorý bol odvážny chlap, tíska sa priblížil a pozerajúc sa cez rozbité dvere, videl pred sebou zvláštne divadlo. Všetci Ludia, ktorých bol videl prejsť okolo, boli v radoch okolo chóru, v rozvalinách lode, akoby ešte jesťovali voľakedajšie lavice. Krásne dámy v brokáte a v čipkóv klobúkoch, veľmoži vyšnurovaní od hlavy do päty, sediaci v kvietkovaných kabátoch, ako nosili naši starí otcovia, všetci vyzerali staro, zvädnuto, zaprášeno, unavene. S časom na čas noční vtáci, zvyčajní hostia kaplinky, zobudení svetlami, poletovali okolo sviečok, ktorých plameň blktal rovno a nejasne, akoby horel zasretý flórom: a čo Garrigoua veľmi zabávalo, bola osoba s veľkými oceľovými okuliarmi, potriasaču každú chvíľu svojou vysokou čiernom parukou, na ktorej s nohami celkom zapletenými stál jeden z tých vtákov, mávajúc tíska krídlami...

Na konci kaplinky drobný starec detskej postavy, kľačiaci uprostred chóru, zúfalo potriásal zvončekom bez zvuku a bez hlasu, kym knaz, odetý v staré zlato, chodil sem i ta pred oltárom, prednášajúc modlitby, z ktorých nebolo počuť ani slovo... Zaiste to bol velebný pán Balaguére, ktorý práve slúžil svoju tretiu tichú omšu.

LITERÁRNA TVORBA ALFONSA DAUDETIA

Práve pred 90 rokmi napísal Alfonso Daudet knihu „Listy z mojho mlyna“, z ktorej Vám mili čitateľia dnes uvádzame Vianočnú rozprávku „Tri tiche omše“.

Nenájdeme tak skoro diela tak vyzábeného ako je táto rozprávka.

Alfonso Daudet, plachý, samotársky lyrik, usadil sa v osamelom veternom mlyne v rodnej milovanéj Provencii, kde cez teplé večery za spevu cikád, vysíval svoje Listy. Daudet, ktorý chcel byť literárnym vystúpancom svojho kraja v Paríži, prenikol nimi do celého sveta.

Pretiezo miloval jednoduchých ľudí svojho kraja a rozumel im, vedeľ im zaistif mesto v nesmiernom svete literárnych postav a stal sa universálnym. Francúzska literatúra si ho váži, ostatný svet ho číta s obdivom.

ŁAPSZE WYŻNE

Na pracovnej schôdze členov Miestnej skupiny Spoločnosti Čechov a Slovákov, konanej vo Vyšných Lapšoch rozvinula sa oživená diskusia nad článkom s. A. Stawa uverejnenom v septembrovom čísle „Života“.

Clenovia v dôkladnom rozbore uvedeného článku súhlasili s jeho obsahom a hovorili o úplnom súlade s ich názormi. Najmä hovorilo sa o tom, že budovať socializmus v Poľsku treba spoločne, bez ohľadu na národnosť.

Miestny príklad svedčí o tom, že spoluúčinanie je možné. Vo Vyšných Lapšoch sme zorganizovali a založili roľnícky krúžok. Clenmi tohto krúžku sú občania miešanej národnosti a tento fakt nikomu neprekáza v spoločnej práci. Kúpili sme si mlátačku za 60.000.— zł a mohli sme to urobiť len vďaka pomoci štátu vo forme pôžičky Roľníckej banky v sume 40.000.— zł.

Ďalšiu sumu — 20.000.— zł zozbierali medzi sebou členovia roľníckeho krúžku.

Pri tejto príležitosti Vám napíšeme niečo o živote nášho krúžku. Predsedom je František Chovanec, tajomníkom Pavol Krišák a pokladníkom Pavol Bišák.

Náš Krúžok bol založený v roku 1958 a má 40 členov. Ako sme už hore uvie-

dli, máme mlátačku a v roku 1959 sme si založili „Škôlku ovocných stromkov“, nakoľko ovocinárstvo v našej obci je slabo rozvinuté. Dalej chceme mať stromky zaklimatizované a dúfame, že sa nám to aj podarí. Pôda je pripravená, rozsady sme už dostali z P.K.R. len máme dosť veľké ťažkosti so získaním potrebných finančných prostriedkov.

Nie sú tieľo naše úspechy dôkazom toho, že spolupráca je možná? Ovšem týmto nechceme povedať, že je už všetko v poriadku. Sme si vedomi ťažkostí.

Preto sa stotožňujeme so slovami s. A. Stawa: „Ponechajme otázkou užitočnosti slovenského jazyka, Slovákom samým“. Celým srdcom súhlasíme s týmto názorom.

Priznanie rovnakých práv národnostným menšinám, nemôže byť nikdy prekážkou vo vykonávaní občianskych povinností voči nášmu ľudovodemokratickému zriadeniu, naopak, každý z nás sa bude cítiť dôžníkom voči štátu, ktorému vďačí všetko.

ANDRZEJ ŠOLTYS
AUGUSTYN BRYJA
PAWEŁ KRIŠÍK
DOMINIK GRYGLAK

NIEDZICA

Dve obce Niedzica a Bialka Tatranská súťažia v zbierke fondu na budovu škôl. Ktorá z obcí získa viac peňazí v tej sa skôr postaví nová škola. Miestny národný výbor v Niedzici má doposiaľ zozbierané 15.000.— zł a týmto sa zaradil na prvé miesto v novotarskom okrese.

Už sme si založili Výbor, ktorý má za úlohu zbierať peniaze na budovu škôl. Clenmi Výboru sú riaditeľia škôl a miestni roľníci. Zbierka pokračuje uspokojivo, nakoľko roľníci si uvedomujú dôležitosť výstavby novej školy.

K 22. júlu dali si občania záväzok, že dovezú behom jedného dňa, jednodennú výrobu tehál t.j. 2.000 kusov z Novotarských tehelni na stavbu.

Záväzok bol splnený vďaka výdatnej pomoci riaditeľstva PKS v Novom Targu, ktoré dovezlo svojimi autami nielen polovicu tehál (1.000 kusov), ale aj 21 ton vápna. Toto vápno sme obdržali od závodu Szaflarské tehelne a je to tiež jednodenná výroba.

Oznámyjeme Vám zároveň, že roľnícky krúžok v najblížejšej budúcnosti plánuje nákup traktoru. Doteraz má roľnícky krúžok 2 mlátačky, s ktorými sú roľníci veľmi spokojní, nakoľko celé obilie je už pomlátené. V čase keď v iných obciach ešte len mláitia, my už sajeme oziminy.

Ako ďalšie zlepšenie, vystavali niedzickí roľníci garáže pre svoje mlátačky, ktoré doposiaľ parkovali u súkromníkov.

Michal Neupauer

PODSARNIE

Naši krajania z obce Podśarnie rozhodli sa založiť roľnícky krúžok.

Na prvý rozvoj dediny a roľníckeho krúžku majú už 80.000.— zł, za ktoré členovia rozhodli sa zakúpiť hospodárske stroje ako np. mlátačku, v dô-

sledku čoho nebudú musieť platiť ako doteraz súkromníkom za mlátenie svojho obilia premrštené ceny.

Dalšie peniaze z tejto kvóty určili oravania na melioráciu lúk.

S. WARCIAK*

Historie 1 zelovských Čechů

Dějiny zelovských Čechů nám zaslal náš čtenář. Toto vypracování není vedeckou prací — ale přes to se naše redakce rozhodla tento materiál uveřejnit a ráda vytiskne i jiné vzpomínky čtenářů z minulosti.

Aby se čtenáři mohli seznámit s touto udalostí, musí si připomnout několik historických dat. Zelovští krajané nebyli první, kteří emigrovali z českých zemí. Začalo to již po upálení Mistra Jana Husi r. 1415, kdy kališníci museli prchat z vlasti. Další hromadná emigrace byla vedena Janem Amosem Komenským, který se uchýlil do polského Leszna. Z této doby jsou zaznamenány skupiny Čechů v některých vísích kolem Kramkova, jejichž jména jsou původem českého. Česká řeč tu však zanikla. Třetí hromadné vystěhování Čechů do Polska nastoupilo roku 1742. České rodiny v počtu 140 se shromáždily v tehdejší německé obci Minsterberg na Dolním Slezsku (dnešní Zembice na západ od Wrocławia). Pro vysvětlení, proč se tyto rodiny nacházely v německé obci dodáváme, že již 17. září 1622 vydal Ferdinand II. zvláštní edikt, který je namířen proti novokřtencům. Podle něho bylo v zemi české a moravské vyhlášeno, že všem novokřtěncům a jejich přívržencům má být veškerý majetek zabaven a oni sami pod trestem smrti ze země vyhnáni. Majetek byl

VILÉM TOMES
(pokračování příště)

ORAVANIA BUDUJU WODZISŁAW ŚLĄSKI

Z celého Poľska prišli robotníci, technici a inžinieri budovat nové město Wodzisław Śląski.

Přijemně je nám oznámit, že mezi prvými budovatelem nového Wodzisławia byli naši krajania oravania.

Začiatky, ako všade a vždy, bolí ťažké, ale oravania prišli k ťažkej a zodpovednej práci s budovateľským nadšením a dnes môžeme s radosťou oznámiť, že boli to práve oravania, ktorí vyrobili prvý betón na novej stavbe, kľadli základy novej obytnej štvrti pre 35.000 ľudí, budovali Dom učiteľa a ďalšie.

Moderný strojový park výdatne uľahčil prácu našim stavárom.

Veľké úspory vznikli na stavbe použitím ako stavebného materiálu tehlového rumoviska premletého s betónom. Domky vystaváne z tohto stavebného materiálu majú pekné a suché byty.

A. KUBIK, J. PALENÍK, A. SUWADA, A. ZACHORA,
E. DZIUBEK, A. SANDRZYK, A. SMUTEK.

V polovine listopadu přijel do Varšavy na otevření své výstavy v Čs. kulturním středisku, známý karikaturista a malíř Adolf Hoffmeister. Ale čtenáři znají Hoffmeistra nejen jako autora svérázných kreseb. Hodně z vás si jistě připomene nejznámější knihu a cestopisy: „Turistou proti své vůli“, „Pohlednice z Číny“, „Americké houpačky“, „Vyhledka z pyramid“, „Made in Japan“ atd. A většina z vás jistě viděla barevný kreslený film „Stvoření světa“, který byl zpracován podle vtipného a svěžího Hoffmeistrova komentáře. Je málo tak všeobecných lidí jako Hoffmeister — spisovatel, malíř, kritik, překladatel, diplomat.

Jeho život je pestrý tak, jako jeho tvorba. Již v mládí vedle živou činnost. Byl spoluzačladačem Svaazu umělců-malířů „Mánes“, Společnosti pro kulturní a hospodářskou spolupráci se Sovětským svazem, Výboru pomoci pro Španělsko atd. Účastnil se všech akcí, jejichž cílem byl boj o pokrok a umělecký rozvoj v Československu. Po zadržení Československa Němcii musel Hoffmeister utéci do Francie, kde nezanechal své různorodé činnosti. Bohužel, anonymní udavač se přičinil, že jako pokrokový činitel byl uvězněn. Byl vyvezen do koncentračního tábora v Rolland Garros a později do Bassens u Bordeaux. Poté byl internován na nemocniční lodi „Canada“ a „Savoia“. Podarilo se mu utéci do Tangeru, kde však byl také internován gen. Francem. Na štěstí se mu podařilo odtud ujeti do Lisabonu a konečně v lednu 1941 přes Hanavu do New Yorku. V Americe pracoval jako pokrokový novinář, literář a malíř do roku 1945. V červnu tohoto roku se vráci do vlasti. Od roku 1945 do roku 1948 je vedoucím Výboru pro spolupráci se zahraničím a od roku 1948 do roku 1951 velvyslancem Československé republiky ve Francii. Nyní je Adolf Hoffmeister profesorem na Vysoké umělecko-průmyslové škole v Praze.

V Čs. středisku můžete shlédnout kolem sta exponátů. Zahrnují Hoffmeistrovu tvorbu z posledních let. Najdeme tu portréty Pablo Picasso, Johna Steinbecka, Nazima Hikmeta, Jeana Coctea, Františka Hrubiny, Vítězslava Nezvala a jiných. Každého zaujmou půvabné kresby z autorova pobytu v Japonsku a politické karikatury (Ami go home, Afrika se probouzí, Kytice míru a války).

MILADA HOLUBOVÁ

A.Hoffmeister

J. PURKYNĚ

Meno veľkého Čecha bolo široko známe v najrôznejších vrstvách pol'skej spoločnosti. Zvlášť drahé bolo ono všetkým Poliamom, ktorí v tom čase bývali vo Wroclave a mali možnosť bezprostredne sa stýkať s J. E. Purkyně.

Tento vynikajúci experimentátor, fyzik a medik, bol človek, ktorému sa prvemu podarilo oživiť fotografie, ukázať v pohybe fotografii ludskej tváre.

Purkyneho „kineskopy“ podmanili si celú Európu, ba prenikli až do „nového sveta“. Bol to prvý prototyp kinematografie.

Purkyně bol v tom čase profesorom na univerzite vo Wroclave. Jeho kinematografický systém spočíval v tom, že rad kresieb umiestnených na disku v rovnakých odstupoch a s povystrihovanými otvorami medzi kresbičkami, sa otáčal pred zrkadlom. Na obrázky odrazené v zrkadle hl'adelo sa cez otvory v disku.

Ďalším zlepšením bolo použitie fotografií namiesto kresieb a premietacej lampy, vďaka čomu na premietacej plachte objavila sa živá fotografia. V tom spočíva veľká zásluha českého učenca.

Vo Varšave na Dlhej vzniklo „Purkyňovo divadlo“, kde sa dlhý čas premietali pohybujúce sa obrázky.

„Pri pomoci magickej lampy bude možné prenášať na premietacú plachtu najrozmanitejší pohyb“ — píše Purkyně vo svojich „Wroclavských zápisoch“. — Toto odvetvie optiky stane sa v krátkom čase samostatným odvetvím vedy, ktorá bude slúžiť okrem iného zábave najširších vrstiev.“

Tie slová napísal Jan Purkyně roku 1865. V tom istom roku stretol sa prvý raz s pol'skými obyvateľmi mesta na jednom z „pol'ských večerov“.

Janovi Purkyně nebola cudzia ani vydavateľská práca. Vydať vo Wroclave v pol'skom jazyku dielo „Ohlasy českých piesni“ v preklade A. Szukiewicza. Táto kniha nebola jedinou, ktorú vydal Purkyně. Purkyně vydával knihy v českom, pol'skom i nemeckom jazyku.

Bol členom mnohých učených spoločností, štátnych akadémií, mal mnoho univerzitných diplomov, v tom počte i krakovskej. Okrem toho bol čestným členom mnohých spoločenských organizácií, hudobných a literárnych krúžkov.

Purkyně bol nielen výborným znalcom literatúry, ale aj hudby, ktorú l'ubil nadovšetko.

Narodil sa roku 1787 v Libochoviciach zomrel roku 1869 v Prahe.

Spočiatku bol mníchom, ale čoskoro odchádza z kláštora a venuje sa prírodným vedám. Študoval filozofiu, medicínu, fyziku. Roku 1819 stal sa asistentom anatómie a fyziológie v Prahe. Jeho habilitačná práca vzbudila všeobecnú pozornosť. Jan Purkyně ako riadny profesor fyziológie a patológie usadil sa vo Wroclave, kde jeho pričinením vzniklo fyziologické laboratórium. Wroclavské obdobie bolo najplodnejším obdobím v živote J. E. Purkyně. Tu nadviazal úzku spoluprácu s miestnou pol'skou intelligenciou. Väčšina pol'ských schôdzok konala sa v jeho byte (býval v múroch starej univerzity na brehu Odry).

Roku 1850 sa Purkyně vrátil do Prahy, kde ho srdečne vitala celá česká spoločnosť. V Prahe sa stal vedúcim katedry fyziológie, pri ktorej zorganizoval experimentálnu fyziológiu. Tu objavil zárodok v slepačom vajci, potné žľazky v pokožke, prebádal zloženie kostnej drien, v kostiach i Zuboch, embrionálny názov Zubov, zloženie svalovej tkane, mozgových tkánok atď.

Purkyně prvý použil v medicíne mikrofón, kanadský balzam k mikroskopickému bádaniu a taktiež magickú lampa na premietanie mikroskopických obrázkov.

Vedecké práce neprekážali J. E. Purkyně zaoberať sa taktiež i poéziou. Preložil na český jazyk lyrické básne Schillera, Mickiewicza a iných básnikov.

Vo Wroclave vel'a miest pripomína pobyt toho veľkého učenca. A to nielen aule a posluchárne starej univerzity, ale aj wroclawské trhovište, kde sa v podzemí starého ratusa nachádzal krám Purkyně v ktorom bolo možno dostať disky so živými obrázkami, magické lampy, vedecké tabuľky z fyziológie, vedecké a literárne časopisy.

• sedmikráska •

M. Rázusová-Martáková

PRIŠEL VEČER

Prišel večer — doba spánku,
matka spieva uspávanku:
Spi, diefatko, zavri očká,
spi už twoja postieľka,
v zahrádke spia kvety, stromy
na uliciach driem domy,
kurička spi, drieme pinka,
všetko, všetko sladko spinká,
aj ty pekne spi.

Pravda ako je zima? Zima tohto roku je krúta. Pamäťate na našich milých okříšlených priateľov? Robte pre nich krmenky. Zbierajte pre vŕťakov omržinky. Čakajú a na jar sa odvádia spevom.

LISTY „SEDMIKRÁSKE“.

Drahá Redakcia.

Som žiačka piatej triedy. Učím sa dobre. Chcem Vám drahá Redakcia napísat niečo. Blíži sa zima. Bude teraz čas čítať knihy. Radia čítam knihy slovenské. Prosila by som Vás drahá Redakcia, aby ste mi poslali rozprávky.

RATAJ MARGITA

Drahá redakcia!

Som žiakom šiestej triedy a rád čítavam knížky o lietadlach. Urobili by ste mi veľkú radosť, keby ste v „Sedmikráske“ písali tiež o lietadlach.

Váš Joško

POZNÁTE NAŠE MESTÁ?

Kto z našich čitateľov uhádne, ktoré mestá majú nasledovné erby:

Odpovede prosíme posielat na adresu redakcie. V budúcom čísle „Sedmikráske“ uverejníme erby ďalších troch miest.

Medzi tých, ktorí uhádnu všetky mestá označené erbami a do 14 dní po verejnení každej časti nám pošlú odpoved, budú rozlosované tri ceny.

Ale pretože je to blesková súťaž — päsť čitateľov, ktorých odpovede prídu prvé do redakcie, dostanú mimoriadne odmeny (nezávisle od hľavných odmen). (kar)

Drahá Redakcia „Život“.

Ja, žiačka Mária Heldák zasielaam srdečný pozdrav pre nás Spolok Čechov a Slovákov a Redakciu „Život“, a milé vďakujem za knížku „Obrazy zo života“, ktorú som dostala za rozhlúštenie konkurzu. Drahá redakcia, srdečne Vám ďakujem za tú radosť, ktorú ste mi urobili ďaleko knížka pre mňa má veľkú cenu. Knižka to je moja najlepšia priateľka, moja radosť a potešenie, tá mi veľa dáva a učí. Taktiež ďakujem Ti Redakciu za tie poučné články, ktoré uverejňujete v „Živote“ np. „Jazkový slípeč“, a rôzne články zo zahraničia, to je pre nás žiačkov ako pomôcka učeniu.

Prajem Vám veľa úspechov v ďalšej práci

MARIA HELDAK

V mnohých listoch adresovaných redakcii čitateľia „Sedmikrásky“ obracajú sa na nás s prosbou o zaslanie zaujímavých a pekných kníh na čítanie.

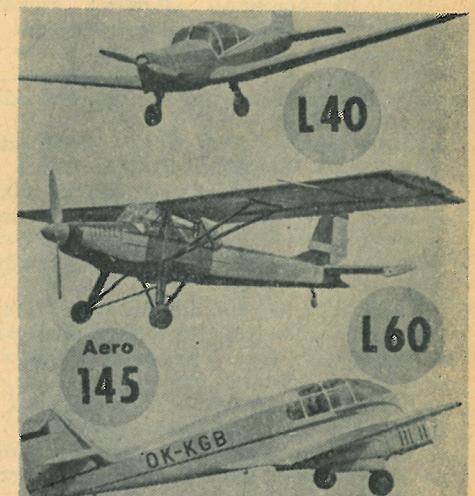
Niekoľko príaní sme splnilí. Ale všetkým nie sме v stave poslat knihy, preto Vám chceme vysvetliť akým spôsobom môžete obdržať peknú a zaujímavú knihu.

V posledných mesiacoch, starostlivou redakcie a Spoločnosti TSKCaS boli doplnené knížnice na dedičach, mnohí zaujímaví a hodnotní knihami v českej a slovenskej reči. Tieto knihy môžete si vypočítať k prečítaniu, prirodzene dbajúc, aby sa vrátili do knížnice čisté a nepoškodené.

Ked' však chceť mať vlastnú knihu, môžete sa zúčastniť súťaži a hádanie, ktorých v každom čísle „Života“ nájdete niekoľko. Konečne píšte do redakcie, píšte ako viete, o všetkom čo vás teší, o vašich starostlích, príhodach, zaujímavých pozorovaniah a udalostach. Najlepšie listy budú odmenené. Ked' niektorý z vás má fotografický aparát, môžete nám zaslať dobré a zaujímavé fotografie.

REDAKCIA

LETECKÉ NOVINKY

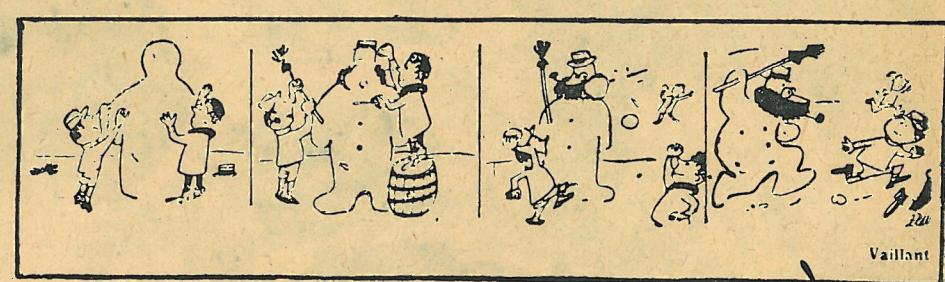

Ceskoslovensko je známe z konštrukcií lietadiel. V poslednom čase ČSR skonštruovalo tri nové typy lietadiel: L-40 a Aero 145.

L-40 nazývané „Meta-Sokol“ je celé z kovu. Rýchlosť lietadla pri zužití 20 litrov benzínu činí 230 km/hod. Maximálna výška 4.300 km. Je to trojmestné lietadlo s motorom Minor-105 PS.

L-60 — je univerzálny typ, hodí sa rovnako na dopravu, k sanitárny alebo poľnohospodárskym potrebám. Dosahuje 195 km/hod., má motor — 220 PS.

Aero-145 — je dopravný typ dvojmotorového Aero-45. Výhodná kabína pre 5 osôb. Motory 160 PS, rýchlosť 275 km/hod., zužití 26 litrov benzínu. V lietadle je rádionavigačná apartúra.

Vaillant

CORRIDA

- 1 Vlastne takto sa to začina... Skúška sily býkov ako to vidíme na obrázku, ako aj iné výskumu a pozorovania predchádzajú výboru najsilnejšieho exemplára na zblížujúce sa corridie.
- 2 Sme na aréne španielskeho vi-deckého mestečka. Nabité hľadisko sleduje svoje „národné hry“! „Pikádori“ sú v akcii.
- 3 Sú už aj prvé obete, hoci ozajstný boj býka s toreadorom odohrá sa neskôr.
- 4 Toreador útočí... V tomto prípade s úspechom.
- 5 Nervové napätie zápasiacich blíži sa ku kulminačnému bodu. Diváci šalejú, ale toreador nie je príliš nadšený.
- 6 Nakoniec rozzúrený býk vy-hráva zápas a toreador na rame-nach putuje do nemocnice.
- 7 Na druhý raz v „súboji“ padá býk. Darmo, iný kraj — iná obyčaj.

4

ČO KRAJ,
TO OBYČAJ

CORRIDA

1

Konrád Barnabi bol odvážnym človekom. Nikdy sa nebál ani tých najsilnejších býkov a jeho kľud nedokázali vyvrátiť ani ostré rohy šialených jalovíc. A predsa — zutekal z arény.

Odišiel som s niekoľkými priateľmi na majetok Gondoriosa. Pedrova farma nachádzala sa asi 50 kilometrov od Madrida. On sa zaobera odchovávaním závodných býkov. Keď nás volal na obed, Pedro ne-zabudol pripomenúť: „Pustíme niekoľko býkov do arény, iba toľko, aby sme sa trochu pobavili.“ On to spomenul tak mimochodom, a my sme súhlasili. Všetko to bolo nejak náhodilé. Lenže...

... Lenže náhoda nejestvuje, keď ide o boj s bý-kom hocijakého veku.

Odišli sme k Pedrovi. — Prišli ste práve načas — pozdravil nás Gondorios a pozval do arény.

V aréne sa už nachádzal jeden „pikádor“ na vypchanom koni, ktorý slúžil pre skúmanie odvážnosti mladých býkov. Po krátkom čase Pedro zavolal na jedného zo svojich služob: „V poriadku, vypusť je-dného z väčších!“

Na dverach arény zjavila sa asi trojročná jalovica so silným, zeleným chrbotom. Jalovica? Euďom, ktorí nemali príležitosť prísť do styku s arénou, ľahko je vysvetliť rozdiel medzi závodným býkom a kram-vou. Kravy majú dlhé a ostré rohy, ony sú istivé a rýchle a v boji sa ľahko pohybujú.

Gondoriosova krava sa poľha priamo na pikádora, rozpárala koňa, kym ju pikádor udieral oštepon do

väzov. Táto veľká a silná jalovica hrđinsky pri-jímal boľavé údery a neustále útočila na vypcha-ného koňa. Razom som zbadal, že namiesto na čer-vený plášt' jalovica je nacvičená útočišť na telo člo-veka.

Vošiel som do arény. Bol som vzrušený, chvel som sa celým telom. Jalovica bola na 15 metrov vzdia-lenosť. Vyzerela krvilačne a oveľa väčšia, ako som ju ja videl cez bariéry. Obzerala sa a vyhrážala strašnými, ostrými rohami. Pohol som nohou a vytiaho „muletu“. Lstivá jalovica zohľa hlavu a vyra-zila dopredu. Prebehla túto vzdialenosť rýchlejšie ako hociktorý závodný kôň. Necúvol som, takže zvie-ra ako rušeň preletelo popri mne a jeho rohy len tak, tak minuli moje nohy. Náruživí diváci sledovali prív súboj so slovami: Ole, ole!

Bolo potrebné prerušíť túto hru. Všetko ostatné, čo by som po tomto urobil, bolo by horšie, slabšie. Avšak... hrdoš ma hnala, aby som niečo podobné urobil ešte desať raz. Ale z očí kravy sáhal taký hnev, že ma pochytila triaška.

A prišla osudná chvíľa. Len okamih neobozretnos-ti a ja som sa očitol na rohách rozjareného zvierata. Bezmocný, aby som niečo podnikol, necítil som bôl nerozmýšľal som o následkoch, ale iba o tom, ako sa zachrániť. Na neštastie, nemôžem vám opísať, ako sa cíti človek, keď ho prekole roh. Necítil som to ani teraz a ani skôr. Všetko sa to odohrá za okamih.

Ludia vtrhli do erény, zastavili rozjarenú jalovicu

a vytrhli ma z jej rohov. Odvliekol som sa k oh. Pocítil som niečo vlnké na ľavom stehne. Cef-flak na nohaviciach sa náhle zväčšoval. Top mi mihali pred očami. Jedna bola čierna a dru-červená!

Po 45 minútach som už bol na operačnom bezzubého, ale plného zdravia dr. Guineu, ktor-po ošetrení rany povedal:

— Nie je „kornada“, ale „puntazzo“ (menšia).

Po úspejnej operácii a viacero dňov odd v nemocničnej posteli sa všetko dobre skončilo. iba jeden znak, ešte jedna „spomienka“ z arény.

To, čo som počas pobytu v nemocnici preziv-sne nikdy nezabudnem. Striedali sa obrazy, i strašnejší ako druhý, užasné stretnutia s býkmi hy, ktoré párali telá ľudí, rev odúsevnenej m. Užasné a nadmieru strašné pre normálneho čka. Späťtia som sa na Rafaelita, „banderil“ ktorý nešťastne zranený vydýhol v najväčších kŕkach. Roh mu prebil plúca, priamo pod srdcon.

Bol som matadorom vyše 20 rokov. Hodne, všetkému bol koniec. Viač nikdy nebudem. I v zrelych rokoch, mám inakší náhľad o hrdin lepšie rečeno o šialenstve a divokosti. Prečo za-býkov a silné jalovice? Len pre tú priehršť apla a trochu slávy!

Zbohom aréna, zbohom corrida: Pravdepodobn tu nezjavím ani ako divák.

6

7

5

KRONIKA NOWEJ BIAŁEJ

AKO KRÁL' BÉLA PRIŠIEL NA
SLUŽOBNÚ CESTU NA SPIŠ
A ČO Z TOHO VYSVITLO?

Ked na Uhorský trón nastúpil najjasnejší kráľ Béla, chcel sám osobne obisti celé hranice svojej krajiny. Tak prišiel aj na pusté miesta pri dedine Burek, kde zo svojej dobrovodomosti dal vlastným nákladom vystavať, na vodou nanesenom kamenom obec. Obec pomenoval svojím menom „Nová Belá“. V obci dal vystavať 40 drevených domov. Dalej vydal nariadenie, že kto by chcel bývať v týchto domoch, aby sa hlásil u mnichov v Strážskom kláštore, ktorým dal obec do dišpenzii.

Tak sa sem schádzali ľudia rôznych mien, jedni zo spišských obcí a druhí z poľských.

KDE SA VZALI PRIVILEGIA, ČIŽE U ŽRIEDEL ALKOHOLOVEJ TRADÍCII

Aké veľké dobrodenie obdržali od Jeho Jasnosti kráľa Bélu novobelania, keď sa išli ku trónu Jeho Jasnosti žalovať. I hovorili: „Ako my, pracujúci na pozemku Jeho Jasnosti budeme žiť. Dost je chotár planý, pustý a teraz aj naokolo zmenšený a nové hranice vymerané.“ Odpovedal kráľ: „Ja vám nedám zahynúť. Dám vám voľnosť pri pálení vodky, varení pivá a aj obecný mlyn, aby ste lesy rúbali, vodku páliili a tak sa živili a kláštoru sa odmieňali.“ Gazdovia odpovedali: „Keď je taký malý chotár, les dlho trval nebude.“

Zatým dosiahli novú láskavú radu od Jeho Jasnosti kráľa. „Sú tam Tatry, mne patriace. Tie sa budú v krátkom čase deliť a tak sa dostane aj vám, len sa prihláste.“ Potom prosili o dokumenty o pridelenej slobode, čo žaraz obdržali do svojich rúk a vrátili sa s radostinou novinou do svojich domov, ktoré im kráľ vybudoval.

RADA PÁNOV S MEŠCAMI, ČIŽE O TOM, PREČO NOWA BIAŁA SA NESTALA MESTOM.

Tak o trvalo až do panovania Jeho Jasnosti Leopolda. V tých časoch bol v uhorskej krajine pokoj a v Poľsku začalo sa búrenie proti pánom, majiteľom pôdy. Do Novej Belej poutevali akýsi: pán Sochacki, Lisicki, Waligurski, Dąbrowski, Brodowski, Zborowski. Tým chýbala výživa, domov nesmeli prísť peňaži malí dosť, takže obyvatelia sa dobre obohatili a najviac vnuč Faikov, ktorého zbojnici, vyrabovali a smrteľne dobili v prvú nedelu adventnú.

Aby lepšie pamäťali, na kostolných laviciach napísali veľkí pánovia. Dali rady, aby novobelania urobili trhy a jarmoky, lež oni sami to urobiť nemohli, preto pošli k osvetenému biskupovi na kapitulu lepšej rady žiadat. Osvetený biskup vyslal pána kanonika menom Ladislavus Matiašovský et Episcopus Nitrensis Consiliarius Regini Scepsiensis Supremus Comes ac.

Tam sa Jeho kráľovská Jasnosť opýtala, ako majú do privilegia vpísati: či civitas, alebo possesio. Chytrý musel prísť posol do Belej pre odpoveď. Novobelania sa potom radili, akú majú poslat odnovenej u iných pánov. Páni dali takú radu: „Pretože mesto musí veľa vojska udržovať, veľké prenasledovania trniet a dediny sú voľnejšie, lebo zemskí páni za ne zodpovedajú a v zlom vriape sú chránia, poslom odkázali, aby norísalis: possesio Už Bela. To všetko bolo urobené, do Novej Belej poslané a dôvoda sloboda ostala potvrdená do ústku istého roka, s tím dodatkom, že ten chotár nie je panský, ale gádovský.“

O TOM KTO, ČO, KDE, KÚPIL A KOMU, ČO, KDE PREDAL, AKO AJ O FAREBNEJ HMLE.

Jedeného času po ukončenej vojne monarchia a kráľ schudobneli, vydal nariadenie, že ktokoľvek by chcel z kamenných (dobr) výhod kúpiť dedinu, les, roľu lebo dve, predá sa to aj s do-

kumentami. V tom čase novobelania boli boháči. Pošiel Seligov z Novej Belej a kúpil svoju roľu, ktorá mu dávno bola daná od kráľa s tou výhodou, že nijaký nastupujúci pán nebude môcť rozkazovať, len vojenská kasa. Zatým Seligovič postavil mlyn pod Stimbromoch (i garnieci). Iní ľudia pokúpili role Soltisom zvané: To všetko trvalo v dobrej štase a pokoji do zmrzlého roku. Vtedy bola taká zima, že na sväteho Jána v júni kovaný voz udržala mláka. Potom ľudia mreli tak, že v Krempachoch ostali dvaja a v Belej šest. Všetko bohatstvo bolo nanič. Nová Belá nanovo začína zarastať lesom, role zostali pusté. Po 20. rokoch sa ľudia znova stahovali na pusté polia. Tak prišiel Nemec od rakúskeho regimentu, taktiež Kaprál voják, Kuruc vojáč, i Cop, Turek, Kalata, Brinárský. Žiadnej ohrady vtedy nebolo.

Nastali také hmlky ako dúha, všeličajkej farby. Kto na hmlu vyšiel, každý zomrel. Statok hynul. Keď hmla ustúpila vtedy jeden druhého zakopávali. Ešte ho nezahrabal a už tam aj zomrel. Kto na hmlu nevyšiel z domu a v dome pšincom kúril a semenným olejom maštil, na bedrinci líhal, ten ostal zdravý. Potom nastali veľmi úrodné roky. Za 20 rokov sa ľudia nazhromáždili, až sa Nová Belá zasa zaplnila ľudmi, ktorí zaujali prázne polia. Ktorí prišli neskôr, museli si kupovať štvrtky (cwirčky) od jedného druhého, ako to Seligovič predal Faktorovi 4/8 za 40 uhorských zlatých. Cop kúpil u Kalaty, Ščurkov syn kúpil u Hadzimy, iní gazdovia jeden od druhého. Panstvo (štát) nebolo proti, lebo boli vlastné role a pozemky. Po niekoľkých rokoch udrel hrom (peron) do Novej Belej a väčšia polovica sa spálila, ale kostolík, zasvätený Matke Ježiša Krista ostal, i 12 gádov.

O DANIAH STARÝCH „AKO SVET“, AKO AJ O TOM, AKO 60 TALIAROV ZACHRÁNILO RICHTÁRA PRED OBESENÍM.

V krátkom čase nastala krajinská aj stoličná meračka. Celý novobeliansky chotár zmeral. Bol veľký výdavok: stoličná reštaurácia a panská daň. Po troch rokoch prišla exekúcia od vojenskej pokladne heymana, stoličný hajduch a panský hajduch zo Strážek pre daň, ktorú 5 zlatých z role platili. Vtedy títo exekútori richtárov na trámi (u tragára) hore nohami vešali a slámovu chceli podpaľovať, aby sa vykuľovali. Vtedy si obec nemohla inak poradiť. Museli počať u soltisa Ježova menovaného v Jurgove zastaviť. Ten požícal obci 60 talárov na počať a odobral dokumenty od nej. Tak vypustili exekúciu vojenskú a stoličnú a panskú ostalu. Meračka Želárka vymerala na panskú stranu na 2 role v Hulasku Grabovém, lebo z roli nemohli inžinieri Želárky zrobil.

ZÁPISY JÁNA KURNÁTA O CHOLERE, KTORÚ LIEČIL BOROVICOU.

Ked v r. 1873 bol v Novej Belej richtár Ján Bednarčík v tých časoch nastala taká choroba, že kto ochorel večer, na druhý deň už zomrel. Ľudia tak mreli, že nestučili hrobky kopat. Boli vybrati chlapci z dediny, čo chodili natierať kde kto ochorel, ale to malo pomáhalo. Mreli tak, že ich v jeden deň bolo aj päť zomretých. Vozili ich na vozoch ku sv. Márii Magdalene a zakopávali každý deň od poludnia. Nikoho nenesli do kostola, len na vozoch odviezli ku kostolíku. Ľudia nechodili ani jeden k druhému, aby sa ich choroba nechytila. V dedine kládli na štyroch miestach ohne. Z Len-gu každý deň vozili furmani jalovec, páliili, aby zlý vzduch ustupoval. Tak to trvalo do simej jesene. V Krempachoch umrel na cholere jeden inžinier. V tom roku umrel v Krempachoch aj pán farár menom Jozef Ďuriša, 74 rokov starý. Umrel dňa 6. júla 1873. Vtedy umrela aj gádzina. Nech Pán Boh chráni, aby sa nikto viac nedožil takej choroby, ani smutného roku. V niektorých domoch tak vymreli ľudia, že neostal nik, v niektorom dome ostali len deti. V ten rok bola cholera nielen v Belej, ale aj v Krempachoch.

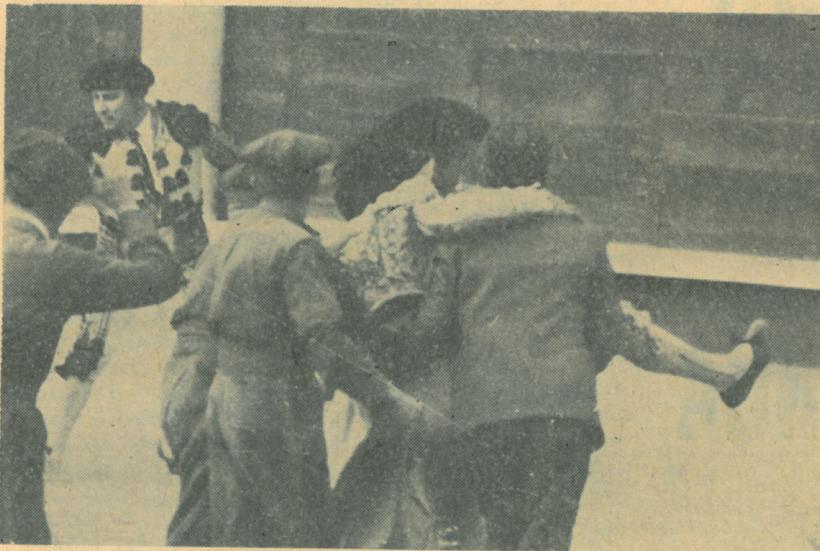
OD ČITATEĽOV z NOWEJ BIAŁEJ

Uryvky z kroniky Nowej Bialej nám poslali naši čitatelia. V sprievodnom liste napísali:

Staré opisy, legendy a obyčaje strácajú sa v zabudnutí. Treba zachrániť to, čo sa zachrániť dá. Vyzývame občanov ostatných obcí zo Spiša a Oravy, aby podľa nášho príkladu posielali do redakcie „Života“ všetko čo sa zachovalo z minulých čias, v pamäti i dokumentoch.“

REDAKCIJA dakuje občanom Nowej Bialej za iniciatívu. Očakávame, že iné obce nám posúľ svoje pamiatky a dokumenty a napíšu o minulosti. Pre takéto materiály je vždy v našom časopise „zelené návesie“.

3

2

1

ČO JE TO NEOFÁZIA?

AKO HOVORIA NA MARSE?

ČO PREKVAPUJE PSYCHIATRA?

PO SMRTI NA PLANÉTE THETIS

OD HRAČIEK K DELÍRIU

ŠPIRITISTICKÉ TÁRANIE

Každý z nás niekedy počul o mimoriadnych schopnostiach istých osôb, ktoré v extatickom náboženskom alebo špiritistickom stave hovoria „cudzími jazykmi“. V Nemecku bolo kedysi veľmi rozšírené hnutie „Pfingstbewegung“ (hnutie svätého ducha). Niektorí členovia tohto hnutia upadli do stavu vytíženia a potom hovorili nezrozumiteľným jazykom. Vtedy sa tomu priali veľký význam, tajomný, možno povedať až zázračný, ale toto hnutie ako veľa podobných sa vyžilo a znikalo ako hociktorá iná epidémia. S podobnými zjavami sa vraj stretávali ľudia aj medzi našimi špiritiastmi. Dodnes sa udržiava povešt o služobnej, ktorá vraj v „trane“ hovorila po grécky. Iné médium vraj zase hovorilo „aramejsky“.

Často ide o nedoložené bájky. Keby sme mohli celú vec späť sledovať, zistili by sme, že akési médium skutočne hovorilo „neznámym jazykom“, ktorý niekto z prítomných označil za gréčtinu. Ostáva však otázka: Vedel príslušný pozorovateľ po grécky? Mohol to posúdiť? Ved je tak málo jednotlivcov, ktorí by vedeli určiť klasickú gréčtinu, aj keby ju počuli. A ešte fažie je to s aramejčinou. Osoby, ktoré majú akú-takú predstavu o hovorenej aramejčine, by sa u nás dali zrátať na prstoch jednej ruky.

Na druhej strane nie je vylúčené, že také médium skutočne hovorilo neznámym jazykom, ale asi tak neznámym, že by ho nerozumel nikto na svete. Ide totiž o zjav, pre ktorý majú naši bádatelia o záhadách ľudskej psychy niekoľko učených názvov: neofázia, neoglózia, glosolalia a iné. Niekedy sa to prejavuje už v deti, ktoré v snupe byť mimoriadne, vymýšľajú si zvláštnu reč, ktorú by okolie nerozumelo, i keď ide obyčajne len o predkladanie slabík inými, vopred dohovorenými slabíkami. Slovo maminča napr. dostaňe potom takú formu. „Mapamipinkapa“, inokedy, aby to znelo ešte exotičkejšie, znie toto slovo takto: „mangminginkanga“.

Tieto detské hračky obyčajne netrvajú dlho. Niektorým jedincom však ostáva spomienka na túto zdalivú výnimčnosť a pokúsia sa aj neskoršie takto unikať do ríše ilúzie, do stavu blúznenia a v ňom znova mať pocit mimoriadnosti detských rokov. Môže to byť celkom nevinné unikanie spojené s akýmsi koníčkom vytvárať nové slová a hľadať pre ne fantastické vysvetlenia. Do tejto kategórie patria podľa všetkých aj hravé špekulácie niektorých špiritistov, ktorí si vymýšľajú jazyk „Marfanov“, „Venušanov“ a pod. Niekedy sa však taký koníček môže zvrtnúť na nenormálnosť, chorobnú formu, od ktorej je potom už len krôčik k zrejmnej duševnej poruche. Z obyčajného úniku od všednosti je tu odrazu úplné odvrátenie od sveta, pri ktorom jedinec, stráca pevnú pôdu reality pod nohami a stáva sa obefou chorobných predstáv. Kým sa taký špiritistický fantasta len pohráva s novými slovami a výrazami, nazdajú sa, že tak by sa i mohlo rozprávať na Venuši, možno hovoríť len o trchu neobvyklom unikári z každodennej skutočnosti všedného života. Len čo však začne veriť, že ide o skutočný jazyk obyvateľov Venuše, a zháňa doklady, ako sa k znalosti tohto „jazyka“ dostať, prepadá už

hlbšej chorobnosti svojej psychy a potom sa tento pôvodne nevinný koníček stáva predmetom záujmu psychiatrov.

S klasickým príkladom chorob tohto druhu nás zoznamuje český vedec profesor Mudr. Jaroslav Stuchlík. Jeho pojednania o týchto zjavoch sa objavujú vo všetkých svetových jazykoch, ba aj v japončine. Uvádzajú napríklad pacienta, muža s univerzitným vzdelaním, sčítaného a scestovaného, ovládajúceho skoro všetky hlavné svetové jazyky okrem povrchnej znalosti niektorých jazykov východných. Tento muž vytvoril nie-

nie sú umelé. Tak sa vraj hovorí na planetoide Astrone (presne: Astron delta 14), ktorý on nazýva planéta Thetis. Má neobvyčajne romantické vysvetlenie pre okolnosti, ktoré mu umožnili zoznániť sa s jazykmi a podmienkami života na tejto dobrej planéte. Nejde o nič inšie ako o to, že svoje minulé životy prežil na Astrone, a verí že po pozemskej smrti sa tam zasa narodí. Týmto fantastickým názorom tiež vysvetluje, prečo môže opisovať a presne rozvázať jazyky „ishi“, „stehut“, „kombel“, „licher“ a iné, ako sa vraj na Astrone hovorí. V jazyku „ishi“ dokonca napsal jedno celé, pravda u nás neznáme, evanjelium, ako aj presný opis cesty po tejto zemičke. Profesor Stuchlík má celú zbierku všetkých umelých jazykov menovaného pacienta aj s prekladmi, mapami, básňami, plánmi miest, ba dokonca aj s nákresami bankoviek, cestovných listkov a pod.

Niet pochýb o tom, že u tohto pacienta ide o prácu, ktorú bez rozpakov možno nazvať geniálnou. Musíme obdivovať aj mrviaciu usilovnosť autora a logickú výstavbu všetkých jazykov, ktoré vytvoril. Predsa však ide o chorobný zjav. Ak uvážime, že tento muž je aj hudobne nadaný, že ovláda skoro všetky hlavné moderné jazyky a že sa pokúsil o svoju vlastnú rýchlopisnú sústavu, treba len ľutovať, že všetky tieto schopnosti ostávajú zatlačené za hranicu praktickej použiteľnosti. Pacient tvorí svoje jazyky len z vnútornej potreby, pre hŕstku vyvolených, ktorí mu podľa jeho mienky veria a sú jeho pracovných výsledkov hodní. Pre nich krasopisne rozpisuje svoje poviedky, básne a romány, ba aj traktáty, cestopisy a plány vojenských operácií v jazyku ischi.

Tento klasický prípad nám ukazuje, do akých dokonalostí môže dospieť aj chorobná schopnosť vytvárať nové jazyky. Aké bezvýznamné sú v porovnaní s tým produkcie špiritistických médií, ktoré hovoria „grécky“, alebo „aramejsky“! Aké úbohé pokusy zahýti hrst slovíčok v jazyku „Venušanov“! Profesor Stuchlík k tomu dodáva: „V hocijakom delíriu, alebo pri epilepsii, alebo v hocakom stave, ktorý vede k ochromeniu mozgovej činnosti, môže prieť ku glosolalickej produkcii.“

U nás sa vyskytovali glosolické zjavy, t.j. táranie v neznámej reči, obyčajne pri špiritistických seansoch. Obyčajný účastník tejto seansy je ochotný uveriť, že ide o gréčtinu či aramejčinu alebo o hocktorý jemu neznámy jazyk. Obyčajne je to však len táranie bez obsahu, hromadenie bizarných slov bez ladu a skladu, ba aj slovné halucinácie. Keby však skutočný vedec, ktorý pozná povahu týchto zjavov, mal možnosť študovať tieto glosolalie pochybných médií, iste by nám mohol osvetliť podstatu zvláštnosti, ktoré mnogí ľudia i u nás ešte a oveľa viac v iných krajinách sú ochotní pokládať za mimoriadne zjavy, tajomné a mystické, za posolstvo z iných svetov, alebo za „božské“ vnučnutia. Môžeme byť našim učencom vďační, že starostlivý štúdiom dochádzajú krok za krokom k vysvetleniu všetkých záhad, ktoré sa doposiaľ pokladali za nevysvetliteľné.

MANG-MINGIN-KANGA

koľko jazykov umelých a niekoľko akýchsi „podjazykov“ s obmedzeným počtom asi 300 slov. Spolu vyzpracoval základy 16 takýchto umelých jazykov, z ktorých niektoré majú, až päť tisíc slov. A nejde tu len o akési zábavky; jeho umelé jazyky majú presne prepracovanú gramatiku, majú svoje tvarové zvláštnosti, zákonitú väzbu a slovosled. A to je na tomto pripade to zvláštne, čo prekvapuje aj skúseného psychiatra, inak by šlo o bežný prípad paranoického poblúznenia.

Že tu nejde o akúsi jedinečnú geniálnu schopnosť vytvárať umelé jazyky, ale skutočne o poblúznenie, vysvitá z faktu, že pacient o svojich jazykoch tvrdí, že

SUCHOŇOVÁ KRÚTHAVA

Z
EUGEN SUCHON

Po premiére „Krúthavy“ na scéne Slovenského národného divadla v Bratislavе roku 1949 hľadala kritika nazvala Eugena Suchoňa „umeleckým srdcom slovenského národa“. A jeho „Krúthava“ získala si srdcia i duše slovenského národa i stala sa prvým veľkým triumfom slovenskej hudby. Skladateľovi bol udelený titul laureát štátnej ceny.

„Ale najväčšia odmena za moju prácu — napísal Suchoň — nebola prehlásenie našich odborníkov, že svojou operou som položil „základ slovenského národného operového jazyka“, lež fakt, že moje dielo tak mimoriadne srdečne prijal slovenský národ. Svedčí o tom ponad sto predstavení v našej republike do dnešného dňa.“

O umeleckých kvalitách Suchoňovej opery svedčí taktiež jej triumfálna cesta po európskych scénach. Nadchýala sa ľuďom Praha, tleskalo jej Lipsko, obdivoval ju Berlín. V tohorečnej sezóne zaznie v „La Scala“ i v Budapešti. Svetová umelecká verejnosť pokladá „Krúthavu“ za jedno z najlepších diel súčasnej súčasnej operovej tvorby, za dielo, ktoré svojou muzikállosou, dramatizmom i psychologickým novátorstvom ukazuje nové cesty modernej operovej tvorbe.

Tým väčšiu radosť máme z toho, že toto vrcholné dielo slovenských hudobných úsilia, ktoré je výrazom ducha národa, jeho veľkej muzikálnosti, našlo si cestu aj k srdciam poľského poslucháča. „Krúthavu“ nacvičila Státna opera Stanisława Moniuszki v Poznani a predvedela na „III. Medzinárodnom festivale súčasnej hudby“ vo Varšave. Operu insenoval Bronisław Horowicz, známy poľský režisér inscenátor žijúci v Paríži, hudobné vedenie mal riaditeľ Státnej opery v Poznani Zdzisław Górzynski, choreografiu Margit Steger-Kühne z Berlina. Vynikajúce výkony podali výkonávatelia hlavných partií: Antoni Majak v roli starého Štelinu, Krystyna Jamroz v roli Katrenej a Marian Kouba v roli Ondreja.

Citlivá a náročná varšavská hudobná verejnosť, ako aj účastníci „III. Medzinárodného festivalu súčasnej hudby“ s nadšením prijali Suchoňovu „Krúthavu“. Poľská kritika ju zhodne označila za dielo vysokých kvalít skrznaskrz národné i ľudové — a preto svetové.

Režisér a inscenátor „Krúthavu“ profesor Bronisław Horowicz z Paríža napísal:

„Podľa mojej mienky, „Krúthava“ patrí k tým nemohnúcim dielam operovej literatúry po

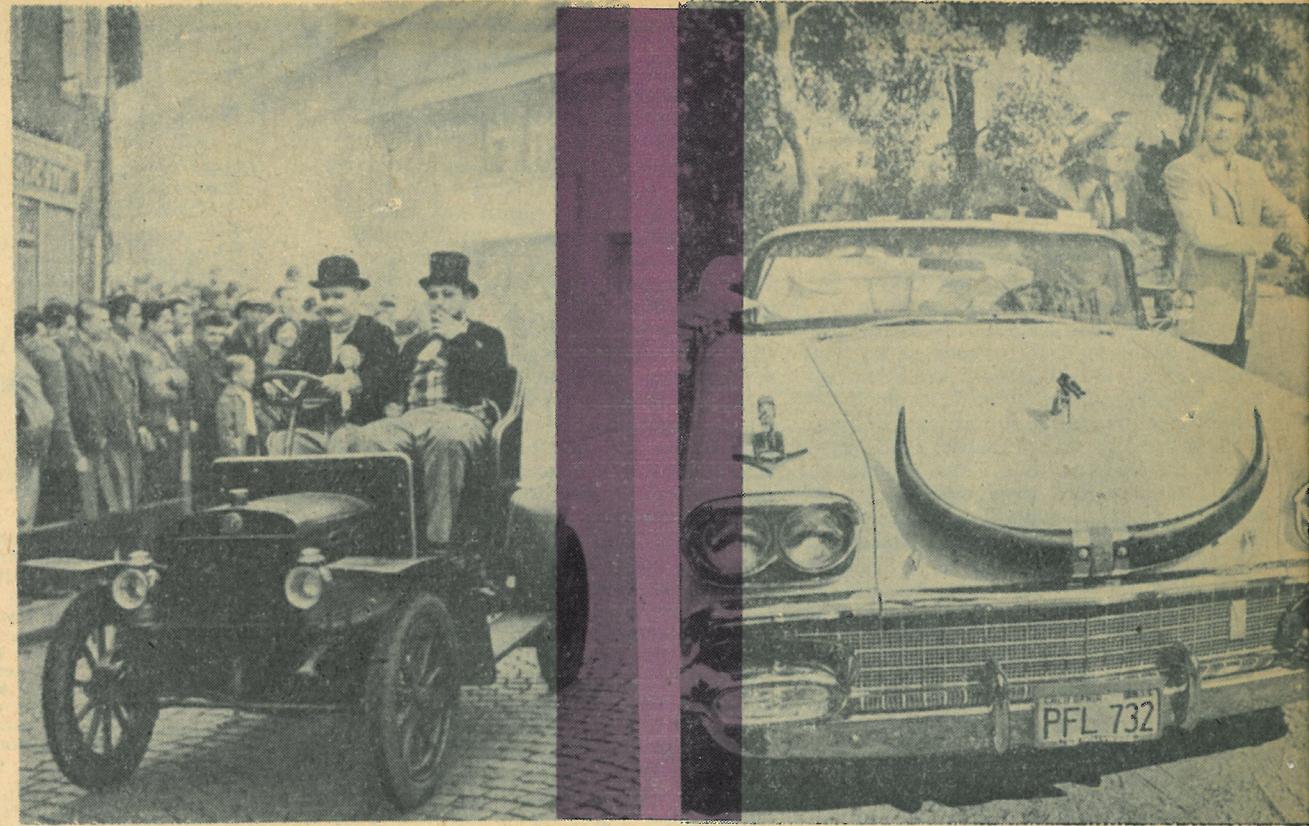
ODKEDY POZNÁME OBILIE?

Poznatky o pestovaní obilia prevzali od Egypťanov Mezopotámci. K nám sa obilie dostalo cez juhovýchodnú Európu 2000—3000 rokov pred našim letopočtom. V praveku s prvým obilím sa ľudia stretajú v Egypte. Najviac známa a oblúbená tam bola pšenica nazývaná Triticum compositum. Na jednom steble mala až 120 zrn. Po pšenici bol najviac známy jačmeň šest až viac rad. Poznali tiež viaceru druhov ľanu a bavlníka, ktoré zvlášť pestovali na veľkých výmeroch pôdy, lebo bola veľká potreba látok. V Egypte boli veľmi rozšírené aj olejnaté rastliny, lebo Egypt sa vyznačoval veľkou spotrebou oleja.

Obilie v Egypte bolo základnou zložkou hospodárstva a hlavným vývozom artiklom. Bol komorou Stredomoria. Záplavy polí v okolí Nilu umožňovali Egypťanom ťaž obilia dva až tri razy v jednom roku. Egypťania svoje obilie rozvážali najmä na Cyprus, Krétu a do Sýrie.

Doba bronzová okrem poznania dotočedly neznámeho kovu bronzu je neznáma tým, že človek začal využívať pre rolníctvo aj vyššie položenú pôdu. Obilie sa takto došlo i do severnej Európy, kde začali intenzívne pestovať jačmeň, pšenicu i ľan.

Skúsenosti s jeho pestovaním prevzali Slovania od Rimanov, o čom svedčia aj vykopávky, pri ktorých sme nachádzali pozostatky obilia v sídliskách a zásobníkových jamách fľašovitého tvaru.

MLADÍ PÍŠU • VÝSTAVA • MLADÍ PÍŠU • VÝSTAVA

REPIŠKA

V dolinách tichých v lone
Tatier
kde zbojnícky vietor píska
a slnce blíži jak tisíc vatier
ležia si moje Repišká.
Zelené polia lemuju ich
orlie oči Tatier hľadia na ne,
daleké vršky jak bradolý
mnich
kľačia, mlčky zložiac dlane.
JOZEF MALEC

PIEKIELNIK

V Piekielniku je veľa rolníkov, ktorí pochopili, aký význam majú poľnohospodárske krúžky u majú záujem na tom, aby aj v Piekielniku vznikol takýto krúžok. Sami sa toho dožadujú. Preto GRN v Poľsku sa zaviazalo vypoňať tunajším rolníkom a založiť poľnohospodársky krúžok. Zatial sa rolníci zúčastňujú poľnohospodárskej prípravy (przysposobenie rolnicze).

Druhá vec, o ktorej Vám chcem napísať je získavanie predplatiteľov „Života“. S pomocou kol. Mravčákovej získala som 34 nových predplatiteľov. Veľmi milo nás prekvapila rodina Matysów, ktorí cítia sa byť poľskej národnosti objednali si „Život“ s tým, že sa budú môcť počítať v slovenskom jazyku. Milo nás prekvapili aj niektorí naši krajania, ktorí s otvoreným náručím privítali časopis. K takým patrí m. in. krajan Jozef Simala.

S pozdravom L. Mšálová

m. Benka

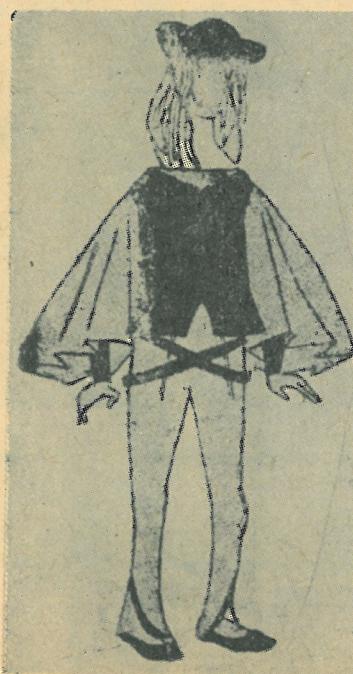
Ci dokáže niekto tak majstrovsky ovládať štetcom, paleton i farbami, ako slovenský národný umelec maľiar Martin Benka? Pochybujem. A pochybujem azda opodstatnené, lebo som už videl umelecké diela iných súčasných maliarov, ale som nevidel ani nikto asi nevidel takéto majstrovstvo veľkej sebeistoty odovzdanosti a obetyvosti, aké hľadia z plátiu maliara Benku, a zobrazujúcich krásu domova, ktoréj sa tento umelec s toľkou obetavastou vervou a vrúcnosťou venoval. Tým jeho domovom je Slovensko. Keď ho začal Benka maľovať bolo biedne, ubohé. A ľud jeho bol celkom odstrčený, ale tým krajský a zaujímavý. A keď sa v nedele ráno vydobiekal do pestrých krojov, do bieluckých vyšivaných košielok, šatiek, klobúkov a krpiec, to bolo krásy. Bolo čo

maľovať, a Benka maľoval. Ved sám odišiel z domu s dvomi korunami, ktoré mu matka vziaľa do ruky. Koruny boli okrúhle a ľahko sa rozkotúvali...

Maľoval ľud i fažký život: na Detve i v Liptove, v okoli Trenčína, Váča i Ždiaru a niekedy aj na Orave. Martin Benka maľoval ľud nielen sviatočne oblečený, ale maľoval ho aj pri vráci a vo vsetkých okolnostiach. Mohli sme sa o tom presvedčiť na výstave obrazov Martina Benku v Československom kultúrnom stredisku vo Varšave. K najzaujímavejším jeho obrazom patria olejomaľby „Pod Kriárom“, „Orba“, „Zatva“, „Tri stráže“, „Pri zemiakoch“, „Do práce“, „Na holiach“, a iné. Je medzi nimi aj kresba „Orawa“ so známymi kopcami.

F. Kolkovič

V O W A R S Z A W E

vojne, ktoré si zasluhujú názov veľkej klasiky. Napísal som tie slová, keď som ešte nepoznal Eugena Suchoňa. Vedel som o ňom len toľko, že operu pokláda za najvyššiu formu hudobného výrazu, akú človek môže dosiahnuť. „Krúžnava“ je jeho jediným scénickým dielom, na jej skomponovanie posvätil 8 rokov života. Tie fakty nepotrebuju komentár. Stačí ich zostaviť po sebe.“

Život a dielo profesora Eugena Suchoňa sú nerozlučne spojené s rozvojom slovenskej hudby. Už v mladom veku veľké hudobné nadanie a láska k hudbe priviedli Suchoňa z rodného Pezinku do Bratislavu na Hudobnú akademiu. Študuje kompozíciu v triede Frica Kafendu, dirigovanie u Jozefa Vincourka a klavír u prof. L. Adamcovej-Svobodovej. V tomto období vzniká jeho sonáta Asdur a Sláčikové kvarteto op. 2. Suchoň pokračuje v štúdiu kompozícií u Vítěslava Nováka v Prahe. Z tohto obdobia pochádza Malá suita pre klavír op. 3 a cyklus piesní na básne Ivana Krasku Nox et solitudo. Klavírnym kvartetom op. 6 končí svoje štúdia a Fantáziou a Burleskou pre husle a orchestra op. 7. zahajuje Suchoň svoje najplodnejšie skladateľské obdobie. Kompo-

nuje Baladickú suitu, cyklus O horách — to už sú zrele diela majstra a prinášajú Suchoňovi zaslúžený úspech. Baladická suita je s veľkým úspechom predvedená vo Viedni, v Drážďanoch, Berlíne, Budapešti, v Zürichu, Banskej Bystrici, Rotterdame atď...

Roku 1934 komponuje Eugen Suchoň Predohru k Stodolovej dráme „Král Svätopluk“ a komorne ladenú Sonatinu pre husle a klavír.

Tridsať päť rokov, roky rozporov,

sociálnych bojov a kríz zapôsobili aj na tvorbu E. Suchoňa.

Dôkazom jeho hlbokého sociálneho cítenia je monumentálna rapsódia Zám zeme podkarpatskej na báseň Jaroslava Zatloukala. Ďalším dielom je opera „Krúžnava“, veľká epopeja slovenského života, vrúcone vyznámej lásky svojmu rodnému kraju a jeho ľudu.

Roku 1952 pristupuje Suchoň ku kompozícii svojho vrcholného dieľa, k „Metamorfózam“. Metamorfózy vytryskli zo srdca skladateľa ako čistý prameň zrodenej v hlbke slovenských hôr.

Svojim doterajším dielom získal si Suchoň uznanie, obdiv a vďačnosť celého kultúrneho sveta. Dobre sa stalo, že aj poľský poslucháč má možnosť zoznámiť sa s jeho „Krúžnavou“.

HISTÓRKY starej Bratislav

Čo je dnes bratislavským gázinkám a kupujúcim! Horšie to bolo pred stáročiami, keď sa obchod začal iba organizovať a mesto malo povolené do roka iba dva-tri veľké jarmoky popri menších týždených. Za to tie veľké, výročné jarmoky trvávali niekoľko týždňov a schádzali sa tu obchodníci takmer z celej Európy. Veď poloha Bratislavky bola výnimočne výhodná pre čulý obchodný styk.

Prvé záznamy o jarmokoch sa zachovali z roku 1297, v ktorom kráľ Ondrej III. povolil zahraničným kupcom slobodné obchodovanie s plátom, dobytkom a rybami v Bratislave. Ďalší výročný jarmok na deň sv. Vavrinca, ktorý trval 7 dní pred sviatkom a 7 dní po sviatku, povolil kráľ Ludvik. Ďalšie dva jarmoky povolila kráľovná Mária a kráľ Matyáš.

Bratislavčania na jarmokoch kupovali najmä víno, plátno a potraviny. No, minulo sa i drevo, látky a zbrane. Dobré obchody tiež robili obchodníci s nabytkom, liečivami, stavebným materiálom, strelivom a hračkami. Kto doniesol na trh drahokamy, med a hotové obleky, tiež odchádzal s plným mäscem a prázdnym vozom.

Ako si starí prešpuráci vedeli vyberať vo víne, svedčí skutočnosť, že vo veľkom sa tu predávali vína španielske, grécke a talianske. Keďže však konkurowali vínu domácomu, vymohli si bratislavskí kupci zákaz dovozu cudzích vín na bratislavský jarmok. Na

tento zákaz veľmi doplatil viedenský občan Ulrich Olm, ktorý naprieck zákazu sa pokúsil prelirovať niekoľko sudov gréckeho vína a predať ho na michalskom jarmorku. Hliadky ho však lapili a uväznieli pod radnicou. Cez pivničné mreže vlnkého väzenia sa mohol iba pozerať ako pod cenu rozpredávajú jeho víno vyvoleným osobám. Ešte smutnejšie sa pozerali hliadky, ktoré ho dolapili. Olm ich chcel podplatiť 2 veľkými sudmi, ony však neusluhali, lebo si robili chute na sudy štyri. Preto Olma lapili a posadili do chládku. Neobišli však lepšie ani ony, lebo zo zhabaného vína nedostali vôbec nič. Kráľ Vladislav do konca svojho panovania spomíнал jarmok pred Laurinskou bránou. Keď totiž išiel z Pešti na Moravu, kúpil si na ňom 6 párov arabských koní. A ako vravel, boli to výborné kone.

Počas jarmokov nikdy nesmeli chýbať veselice. Veď sa tu zišli Poliaci, Maďari, Bavoráci, Štajeráci, našli sa i Belgačania, Prušiaci a Angliačania. O cigánsku hudbu nádza nebola, víno bolo dobré a zábavychtivé žienky sa tiež našli. Dokonca niektorí sa pri tých zábavách tak pozabudli, že v rukách podvodných kartárov a rôznych žien utratili všetko, čo utržili. Počas jarmokov sa tiež zapotila silná poriadková služba. Musela dávať pozor na zlodejov, peňazokazcov a podvodníkov, o ktorých nebolo nádze.

PRAVDIVÁ ROZPRÁVKA O DETOCH

Budu vám vyprávět pohádku. Bude krátká a nebude v ní ani kráľ, ani princezna, ani drak. Jen děti Vojtek, Pavel, Jana, Kája. A ještě ty ostatní. Poslouchejte.

Zilo jednou v zemi šťastných lidí mnoho dětí. Skotačily, hrály si, zpívaly, povídaly. Totíž, ty ostatní, Vojtek, Pavel, Jana a Kája ne. Ti mlčeli. Oni neslyšeli, oni zpívat a povídат si — neuměli. A proto se ve škole i špatně učili, proto od těch ostatních utíkali, proto když nebyli v zemi šťastných lidí, byli by i plakali.

A pak se stala změna. Vojtek, Pavel, Jana i Kája začali mluvit. Nejprve sice pomalu a namáhavě, později však docela dobře. A začalo se i skotačit, zpívat, hrát si. Kdo mává tím kouzelným proutkem?

Povím vám to. Jenže to už není pohádka, to je už skutečnost. Vojtek, Pavel, Jana i Kája přišli na ušní oddělení nemocnice Kyjov a primář Kolomazník je po

prohlédnutí zařadil do zvláštní školy, jediné svého druhu v ČSR. Tam se děti nejdříve pod vedením soudruhu učitelů Ježe, Radiměře a Jakubce naučily slyšet, pak mluvit a dokonce se nezanedbalo ani školní vyučování.

Navštívila jsem ty děti. Jana se jmenuje Símová, je předsedkyně pionýrské skupiny a pochází z Čech. Vojtek je Holík, narodil se u Gotwaldova a právě přednášel báseň. Pavel bydlí v Ústí nad Labem, Kája v Gottwaldově. Je jich jedenáct pionýrů a deset těch menších a žijí tak jako tisíce dětí ostatních. Chodí na pionýrské schůzky, plní závazky, hrají šachy, dámou, vybíjenou a stolní tenis. Mají i své přátele v zahraničí a když přijde z ciziny dopis, čtou jej všechni společně.

A jsou šťastní.

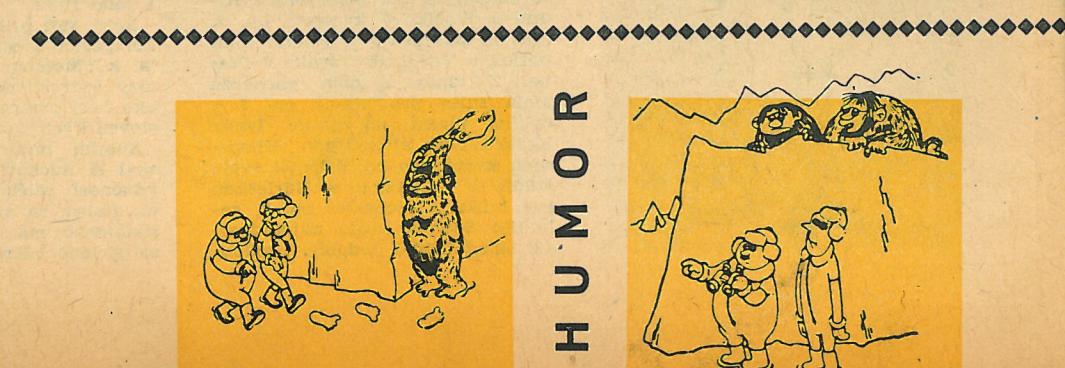
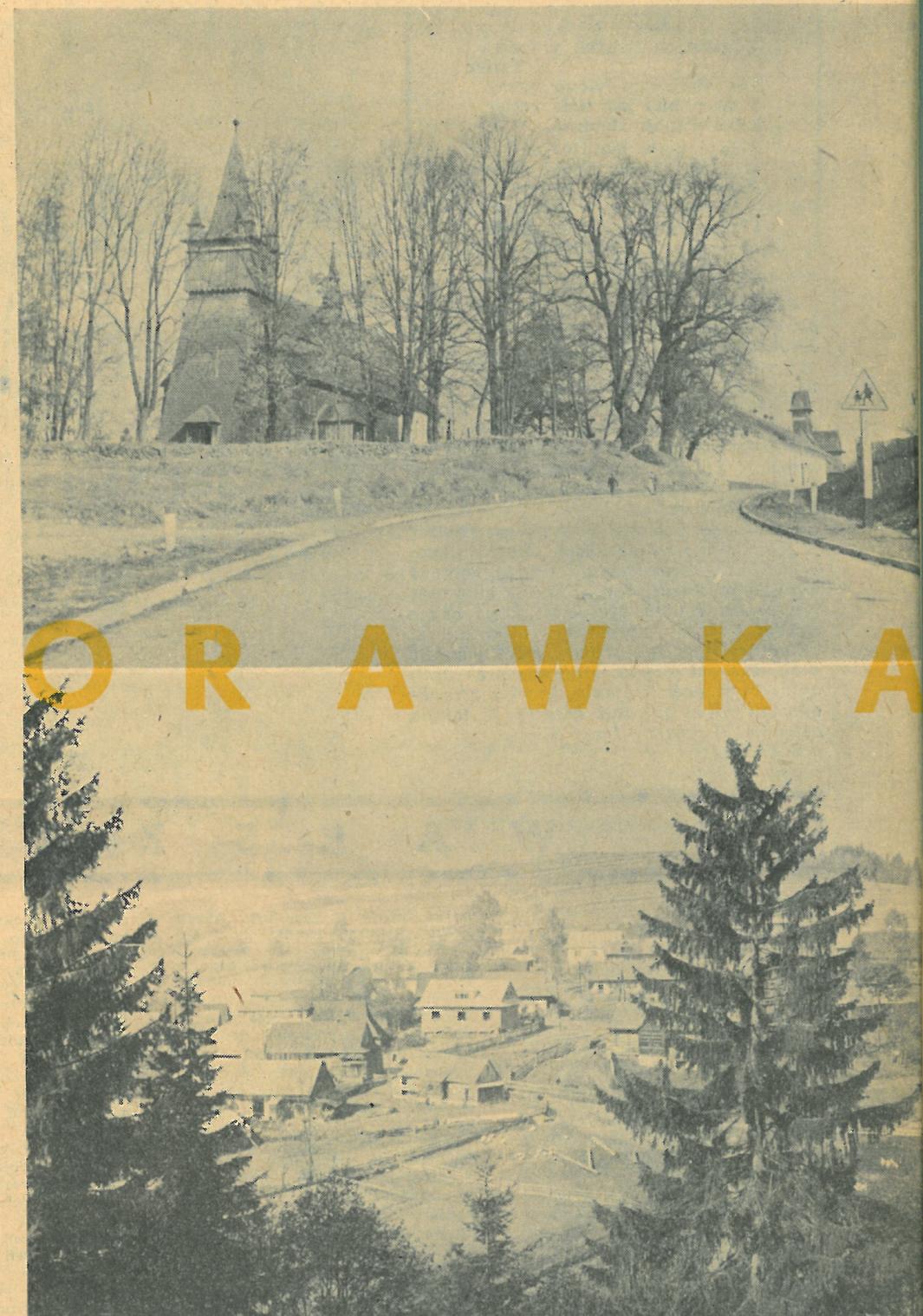
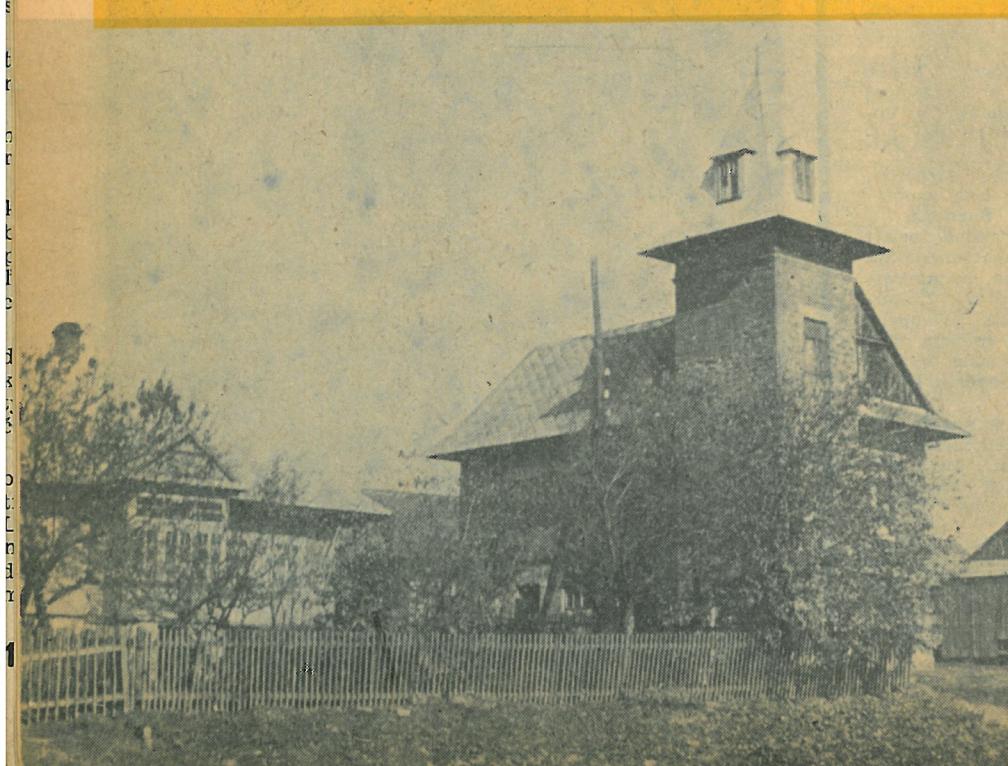
JARMILA PELČÁKOVÁ

PODWILK

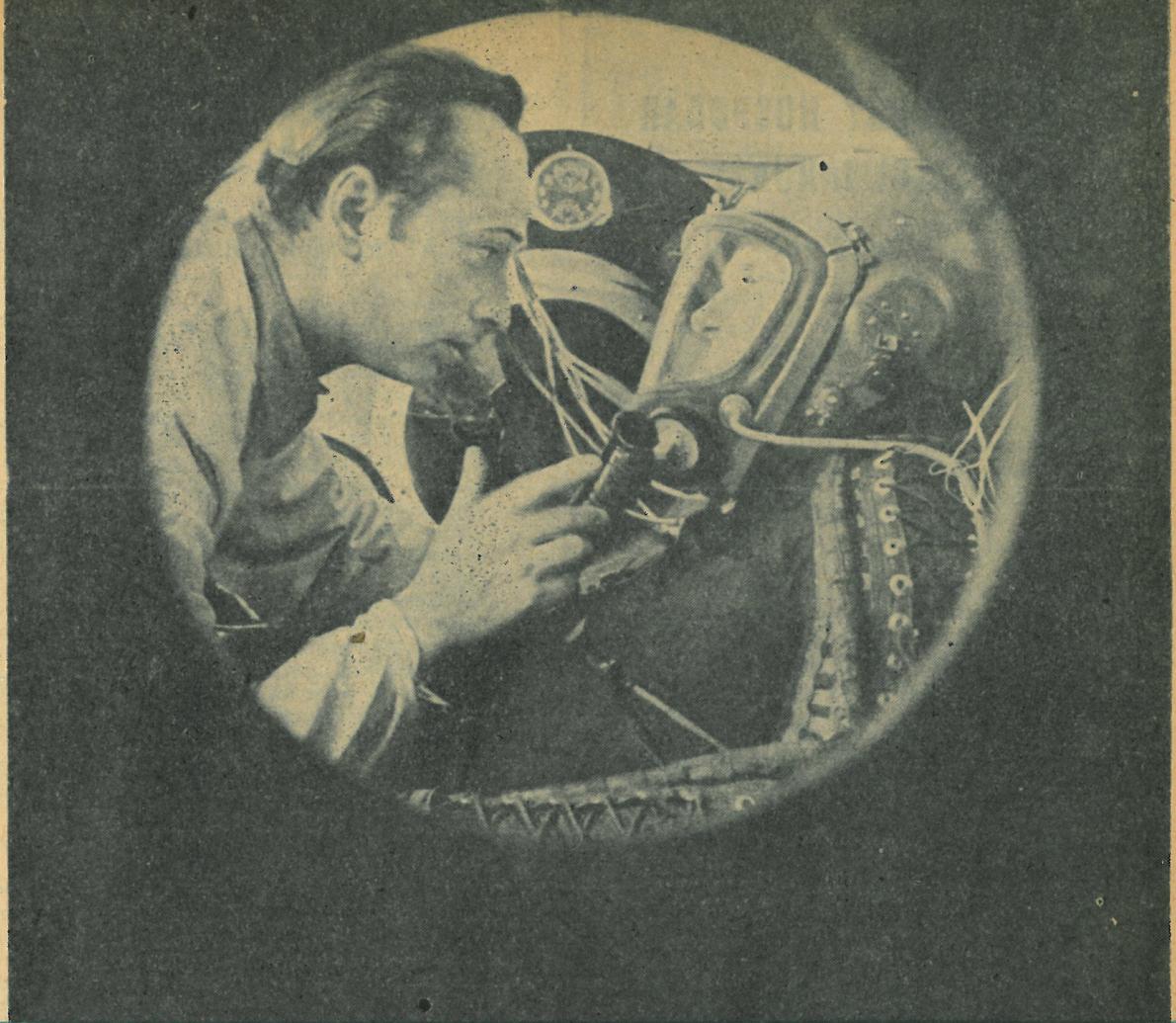
DETI Z PODWILKA VYUŽÍVAJÚ KAŽDÝ PREBLESK DECEMBEROVÉHO SLNKA

NOVÁ HASICKÁ REMÍZA

Pasažier pláva

Posledné pokyny pred laboratórnou kozmickou cestou.

Správne sa tvrdí, že dĺžka a rýchlosť letu lietadla je v tesnej závislosti od výšky. Vo všetkých výškach, v stratosfére, lietadlá môžu vyvíjať obrovské rýchlosťi, ich let nezávisí od meteorologickej situácie. Preto navigátori všetkých svedadiel sú závisia na „zdvihnút podvozok“ lietadla do vyšších vrstiev atmosféry.

V boji o výšku úspešne sa zúčastňujú tiež sovietski letci. Už roku 1935 známy letec Vladimír Kokkinoki dosiahol výškový rekord na sériovom sovietskom lietadle. Dosiahol výšku 14.575 m nad hladinou mora. Nedávno zasa letec Vladimir Iljušin dosiahol rekordnú výšku 28.852 m nad hladinou mora.

Na dosiahnutí týchto výšok má podiel sovietska veda.

„Za masívnymi dverami ma víta kandidát lekársky vied Modest Ivanovič Vakar.

— Nech sa páči do laboratória — pozýva ma tam uvidíte výškové „obleky“.

Cestou ma môj spoločník oznamuje s fažkosfami, ktoré stojia pred vedou slúžiacou pri dosahovaní veľkých výšok.

— Najväčšou prekážkou je nízky tlak — hovorí Modest Ivanovič. — Je známe, že bod varu vody znižuje sa so znižením tlaku. Telo človeka sa 80 percent skladá z tekutín a už vo výške devätnásťtisíc metrov atmosferický tlak je taký nízky, že voda vrie pri normálnej teplote ľudského tela.

— Čo v takom prípade?

— Ihned sa presvedčí.

V laboratóriu ma zaviedli k barometrickej komore: je to oceľová miestnosť s okrúhlymi hermeticky uzavretými okienkami. Do komory vpustili psa, odsávacími otvormi odsávajú vzduch. Zrazu pes na našich očiach začína hrubnúť, zväčšovať sa ako naufkovacia hračka.

— Pozrite sem — hovorí mi Modest Ivanovič.

V okienku roentgenu vidím ako koža psa oddialila sa od tela o niekoľko centimetrov.

— Barometrický tlak je tak nízky, že v tele psa

zovrela voda nachádzajúca sa v tkanive a krvi — vysvetlujú mi. — A para napína kožu.

Pokus je skončený. Dvere pokusnej komory sa otvárajú a na moje veľké prekvapenie, pes akoby nič vyskakuje a berie si pripravený kúsok klobásy.

— Zovrenie vody v organizme, ak sa deje v krátkom čase, nezanecháva stopy v živom organizme — vysvetlujú mi Modest Ivanovič Vakar.

Ale človek vystupuje na veľké výšky v hermeticky uzavretých kabínoch a špeciálnych oblekoch. Zanedlho uvidíte taký pokus.

„Vystupoval“ do vrchných vrstiev atmosféry buď Alexej Gračev. Gračev sa s pomocou personála obleče do svojho skafandra, takže pripomína akéhosi Marsana. Vchádza do kabíny. Odteraz spojenie so svetom má iba pri pomoci mikrofónu. Spúšťajú motory a Alexej Gračov „stúpa“ do atmosféry.

Modest Ivanovič neustále pozoruje prístroje a z času na čas pýta sa letca ako sa cíti.

— V poriadku! — počuf z ampliónu.

Tlak klesá, oblek uplnie obfahuje telo letca v kabíne. Výška je dosiahnutá. Gračov stáva z kresla a volne sa pohybuje po kabíne. Cíti sa dobre. Potvrdzuje to tiež apparatúra kontrolujúca stav jeho srdca, dýchanie, krvný oblek a tlak.

Pokus je skončený. Vzduch so šumom valí sa do kabíny a ručička tlakomeru otáča sa na druhú. Gračov vystupuje na „zem“.

Takéto pokusy sú nesmierne dôležité — pokračuje Modest Ivanovič. Predstavte si, že človek sa nachádza v hermeticky uzavretej kabine vo veľkej výške a zrazu — porucha v hermetizácii kabiny. V momente tlak klesá na úroveň daného tlaku v atmosfére, vzduch ktorý sa nachádza v plúcach, v žaludku prudko opúšťa organizmus a môže spôsobiť roztrhnutie plúc.

Prechádzame do druhého laboratória. Tu sa nachádza akoby oceľová kabína lietadla. Je to podtlaková komora, do ktorej na pokyn lekára vsadá

Alexej Belokonev v hermetickom obleku. Pred letca postavili pohár vody. Potom špeciálnou aparáturou prerušujú hermetičnosť kabíny (znižuje tlak). Voda z pohára v momente leti k povale. Belokonev sa usmieva: skafander ho chráni pred narušením hermetizácie.

Vchádzame do laboratória rýchlosťi. Na otáčajúcom sa oceľovom ráme leží naznak atletický mladík — je to Ivan Kačur. Za aparáturou každý jeho pohyb sleduje vedecký pracovník Eduard Vagnovič Maruchaniae.

— Rýchlosť spôsobuje rôzne fažnosti v činnosti ľudského organizmu. Tomu treba predchádzať. Pri veľkých rýchlosťach telo človeka, na vnitorné orgány naberať na váhu. Tak napríklad krv stáva sa taká fažká ako železo. Srdce nemá sily, aby mohlo cerpaf krv do organizmu, do mozgu. Človek v momente stratí zrak a vedomie.

— A ako sa možno chrániť pred tým?

— Tréningom. Napríklad Ivan Kačur už zniesie obrovské rýchlosťi.

Ivan Kačur leží naznak oblečený v špeciálnom obleku.

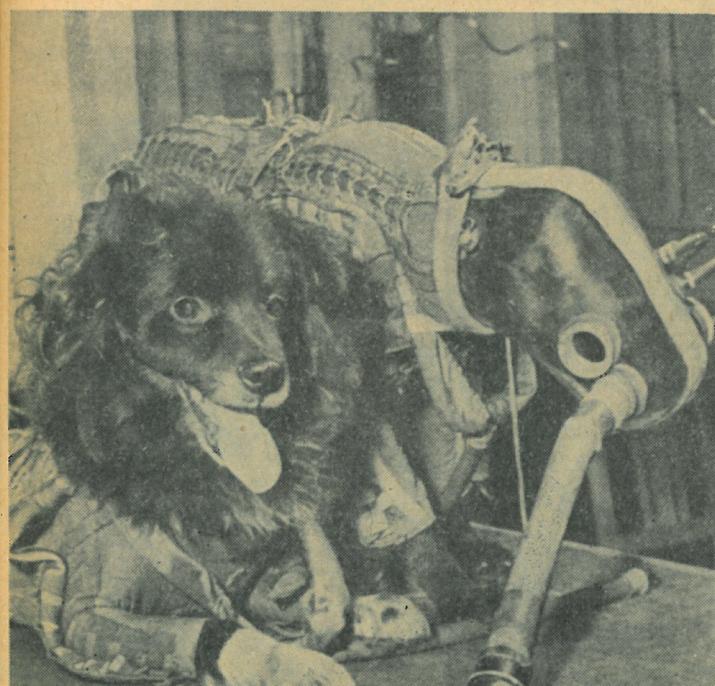
— Akýže je to oblek — pýtam sa.

— Je to špeciálny oblek, ktorý zmierňuje účinky veľkých rýchlosťí na organizmus, zabraňuje zmiešaniu sa vnitorných orgánov, napomáha krvnému obehu, uľahčuje prácu srdca.

— Dobre, ale rýchlosť neustále vzrástá. Ako to bude pri ešte väčších rýchlosťach?

— To ešte nie je vyriešené. Napríklad Ciolkovskij radil pri veľkých rýchlosťach umiestniť človeka do tekutiny. Ako je známe, vajce v banke s vodou sa pri náraze nerozbije. Pokusy so zvieratmi dokázali, že zvieratá umiestnené v tekutine zniešli kolosalné rýchlosťi. Pokusy už dnes dokazujú, že človek je schopný dosahovať obrovských výšok, a rýchlosťi.

A. GOLIKOV (Ogoniok)

PES V KOZMICKOM OBLEKU

Pavouk ráno — zármutek.

Pavouk v pole — starost.

Pavouk večer — naděje.

Taková jsou vysvetlení vesnických lidí. Z počátku šlo ne o pověru, ale o potvrzení. Opřeny o tyto skutečnosti, sloužily k předpovídání počasí.

Je známo, že pavouci nemají

Zaprásene vestí

rádi vlhkost. Ráno jsou ukrýti ve svých skrýších, ponávadž se bojí rosy. Je tedy možno vidět je ráno jenom tehdy, když není rosa. To, že není rosa dokazuje, že je zámráčeno, že hrozí nezádoucí déšť a to zarmucuje zemědělce. Tento den bude pro ně ztrátou.

Ještě více než vlhkosti, bojí se pavouci slunce. Proto také riskují jít na slunce jen tehdy, když tuší bouřku, která může způsobit zničení sítí a nechat

je bez potravy. V období žni je však bouřka zvlášť nežádoucí pro rolníky a proto pavouk v poledne znamená starost.

Koncem dne pavouk vyčádí na lov. Jestliže ho uvidíme večer, znamená to, že se nebojí atmosferického neklidu během noci a proto je možno očekávat příštího dne hezké počasí.

Věříte tomu, milý čtenáři? My určitě ne!

(Kar)

ČO ROBÍ DOBRÝ HOSPODÁR V MESIACI JANUÁRI

spracoval: J. Magiera

Navštěvuje odborné a špeciálne kurzy. V priažnívom počasí dokončí hlbokú orbu, po kiaľ ju nemohol vykonať na jeseň.

Poprezerá pole a stav kultúr. Ak je mnoho snehu, presuší jeho súvislú vrstvu, aby ulahčil dýchanie porastov. Na miestach, vystavených prudkým vetrom, sneh zachytáva.

Pozemky určené pre zemiaky močovkuje (po kiaľ nie je pôda zamrznutá).

V mrazivé počasie mláti a čistí dátelinu.

Pamäť o utláčanu hnoja, vyhadzovaného na hnojisko a tiež vyvážaného na pole.

Odhadzuje sneh nakopaný pod stenami budov, aby nedošlo k vlnkosti stien a tiež základov.

Zváža stavebné a palivové drevo.

Hovádzí dobytok krmí podľa krmných plánov. Krmivá schutňuje. Kravy dobre pripravené na teplenie majú zdravé a silné potomstvo. Dobytok púšta každý deň do výbehu, okrem tých dní, keď sú veľké mrazy alebo silné vetry.

Kontroluje zásoby krmovín ošípaných a porovná ich s plánom potreby. Upravou a schutňovaním využije na krmnenie prasieci všetky druhy objemových krmív, ako napríklad dátelinové krušivo, jačmenné plevy a pod.

Zlepšuje krmnenie kotníckych oviec, pričom nesmie zabúdať na minerálne krmiva.

Hydinu krmí najmenej trikrát denne a každý deň ju púšta do výbehov, z ktorých pravidelne odstraňuje sneh. Okrem normálnych krmív musí pridávať do krmných dávok hydiny aj minerálne krmivá a piesok.

Chráni sad a záhradu pred zajacmi a na strany dáva ešte dodatočné ochranné obaly. Za priažnívho počasia presvetľuje korunu stromov, a väčšie rany na nich ošetrí ostrým nožom a zamaže štepárskym voskom. Ribeze a egreše ešte zmladzuje, pretože na nich rodí len dvojročné drevo. Stromy postrekujeme roztokom ovocného karbolíca a v obvode ich korún ich hnojí a to Thomasovou múčkou, kainitom alebo zriedkou močovkou. Pre jarnú výsadbu kope prieskorné doly (jamy).

PRAKTIČKÉ RADY

Malé zbytky mýdla dávame do nádobky s vodou. Rozméklié mýdlo dáme pri prádi do vyvásky.

Pozor na kachni vejce! Kachny se brouzdají a loví v nečistých vodách. Jejich vejce môhú proto obsahovať choroboplodné zárodky. Vejce kachní môžete jistiť jen uvařená natvrdo alebo v pečivu dobre propečená. Nikdy z nich nedláme majonézu, nepriďáváme je syrová do omáček, polévek a krému.

Pri nákupe hotových záster dbejme, aby látka bola stálobarevná, aby záster mala veľké kapsy a snadno sa žehli.

Prošlapané díry v dobrém linoleu môžeme vyspravit. Díry vyfizíme do pravidelného tvaru a vsadíme plesně stejně velkou záplatu. Jak záplatu, tak vlastné linoleum pribijeme k podlahe malými hrebíčkami. Hrboly a nerovnosti stlučeme kladívkom do roviny. Nebo môžeme také linoleum podlepiť látkou či papierom. Chatré linoleum, kde barvy už nejsou znáte, nalaďujeme olejovou barvou; bude ještě dlouho dobré. Předem je však na nerovné podlaže dobré vypodložit papírem.

Toatelní mýdlo po jednej strane navlhčíme a přilepíme na ně stoličku. Touto stranou klademe mýdlo na umyvadlo. Nerozmáčkeme.

PARADAJKOVÁ POLIEVKA SO STRÚHANÝM CESTOM

Rozpočet pre 4 osoby: Voda, sol, 8 dkg paradajkového pretlaku alebo 1/2 kg čerstvých paradajok, 2 dkg masla, 2 dkg múky, 2 dkg cibule, 3 dkg presušeného strúhaného cesta, 2 dkg cukru.

Z masla a múky pripravime červenú zápražku, do ktorej pridáme postruhovanú cibulku. Zalejeme rozriadeným paradajkovým pretlakom, osolíme a povaříme. Na koniec zavárame presušené strúhané cesto.

Ked' pripravujeme polievku z čerstvých paradajok, umyjeme ich, rozštartíme a udušíme a pretrieme. Potom postupujeme v práci tak isto, ako ked' dávame pretlak.

ŠPANIÈLSKE VTÁČIKY

Rozpočet pre 4 osoby: 40 dkg teplacieho alebo hovädzieho mäsa, 1 vajec, 1 menšia uhorčka, 1 dkg slaniny, sol, tičené čierne koreniny, 2 dkg masti, 4 dkg cibule, voda, 2 dkg múky.

Vyklopané rezne osolíme, okoreníme tičeným čiernym korením (pieprz), položíme na ne štvrtinku uhorčky, štvrtinu uvařeného vajca a na rezne pokrájanú slaninku. Stočíme, spojíme špáradielkom a prudko opetíme na rozpálenej masti. Oprážené vtáčiky vyberieme, v masti oprážime posekanú cibulku, pridáme vtáčiky a za podlievania vodou dusíme. Udušené znova vyberieme, štavu zaprášíme múkou, a zalejeme vodou, uvaríme a vtáčiky bez špáradielka vložíme späť, podávame so zemiačkami, dusenou zeleninou alebo so šalátom.

ZASADA: RÓWNY START

ST. MAUERSBERGER

NACZELNIK WYDZIAŁU SZKÓŁ
Z NIEPOLSKIM JĘZYKIEM NAUCZANIA
W MINISTERSTWIE OŚWIĘTЫ

(Skrót artykułu
z „Trybuny Ludu“)

Jednym z podstawowych warunków realizacji zasady równouprawnienia mniejszości narodowych w Polsce Ludowej — jest zapewnienie młodzieży mniejszości narodowych możliwości pobierania nauki języka ojczystego w szkolnictwie państwowym. Dwadzieścia tysięcy młodzieży białoruskiej, ukraińskiej, słowackiej, czeskiej, litewskiej i żydowskiej uczęszcza do dwu typów szkół: do 100 szkół z niepoliskim językiem nauczania oraz do 300 szkół z polskim językiem wykładowym, w którym język ojczysty mniejszości narodowych jest od kl. II obowiązkowym przedmiotem nauki.

Nawet dla małych grup po 7–10 dzieci — jeśli tylko tego pragną rodzice, wprowadza się naukę języka ojczystego. Nawet bardzo niewielkie mniejszości jak Czesi — posiadają jedną szkołę, Rosjanie — dwie szkoły.

Czy liczba uruchomionych szkół i punktów nauczania języka ojczystego zaspokaja potrzeby oświatowe mniejszości narodowych? W zasadzie tak.

Wydaje się jednak, że ilość tych szkół i punktów nauczania będzie musiała wzrosnąć. Wielu rodziców posyłających dzisiaj dzieci do szkół polskich bez języków ojczystych mniejszości narodowych z najprzeróżniejszych względów nie powzięło ostatecznej decyzji w sprawie wyboru szkoły dla swych dzieci. Występuje tu już dzisiaj i występuje bieżnie nadal sporą fluktuację. Duży wpływ na decyzję rodziców wywierać będzie życzliwość i tolerancja środowisk polskich. Życzliwy stosunek nauczycieli, poziom nauczania w szkołach z językiem ojczystym, słowem — zrozumienie polityki partii i rządu w kwestii narodowościowej.

DWIE FUNKCJE

Przeważająca część ludności, należącej do mniejszości narodowych w naszym kraju — to obywatele polscy, którzy od kilku pokoleń zamieszkują polskie ziemie, tu mają swoje ojcowizny, powiązane są bardzo często z Polakami więzami pokrewieństwa, wrośli w polskie środowiska, związały się z polską kulturą. Zdarza się, że gdy w tej samej rodzinie jeden brat czuje się Białorusinem czy Ukraińcem, drugi uważa się za Polaka. Bywa, że jedne i te same osoby raz podają narodowość polską, a innym razem słowacką, białoruską, ukraińską lub określają ją krótko „tutejszy”.

Oto próbka takich swoistej pojętych poglądów: „Nauczanie w języku ukraińskim wymyśla Warszawa i Koszalin, ale u mnie w powiecie tego nie będzie” — oświadczył publicznie pewien inspektor szkolny.

Dzieci mniejszości narodowych nie wynoszą na ogół z domu znajomości ojczystego języka literackiego. Zdarza się więc w białoruskiej, ukraińskiej czy słowackiej

kiej szkole, że dziecko zwraca się do nauczyciela i prosi: Panie, powiedzcie to nam „po naszemu”, albo „po prostemu” czy „po polsku”, bo ja nie rozumiem”.

Zdarza się, że nawet nauczyciele na podstawie tych zjawisk propagują pochopnie likwidację tych szkół, istniejących przecież m.in. po to, aby nauczyć dzieci ojczystego języka literackiego.

POZIOM NAUCZANIA

Ostatnio, na wspólnym posiedzeniu Komisji Oświaty KC oraz Komisji KC d/s narodowościowych, gdzie m.in. omawiano wyniki nauczania w szkołach dla mniejszości narodowych wskazano, że niektórzy pracownicy oświatowi zbyt często skłonni są dopatrywać się wyłącznie obiektywnych przyczyn słabości pracy tych szkół. W szkole z niepoliskim językiem nauczania uczniów ma więcej zajęć szkolnych niż w szkole polskiej, gdyż poczynając już od klasy II uczy się dwu języków, ojczystego i polskiego, co sprawia mu dodatkową trudność. Kadra nauczycieli jest młodszego stażu i doświadczeniem o kadrze nauczycieli polskich.

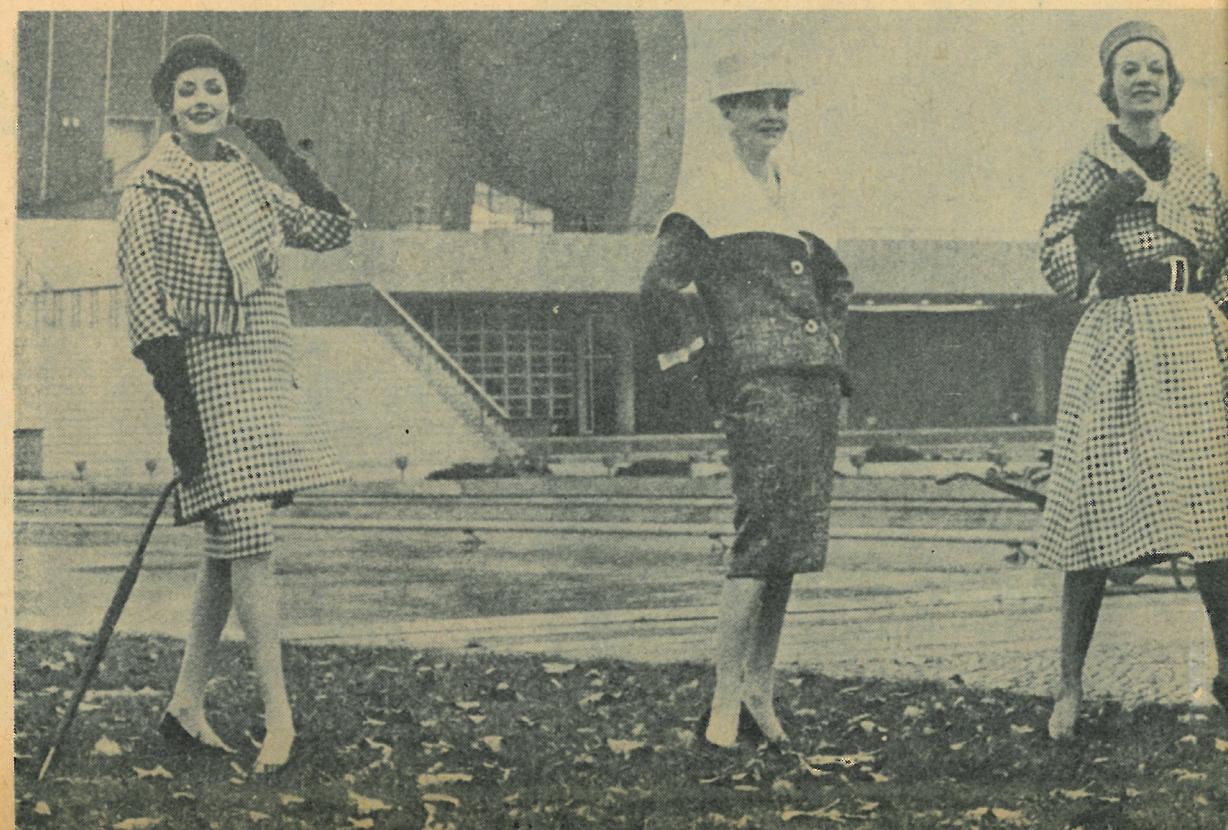
Istnienie tych obiektywnych trudności tymbardziej skłaniać winno władze szkolne, ogniąca ZNP oraz aktyw nauczycielski do większego wysiłku. Młodzież mniejszości narodowych, kształcająca się w szkołach z ojczystym językiem nauczania, nie może natykać na bariery we wchodzeniu w krąg kultury polskiej. Musi mieć ona równy start życiowy z młodzieżą polską w dokonywaniu swobodnego wyboru między różnymi szkołami średnimi i w kontynuowaniu nauki na wyższych uczelniach.

O wyborze języka wykładowego w każdej szkole decyduje w zasadzie kierunek dajeń ogólna zainteresowań rodziców. Niedobrze jednak się dzieje, jeśli rodzice rezygnują gdzie niegdzie z posyłania dzieci do szkół dla mniejszości narodowych ze względu na słaby poziom nauczania. Gorzej jeszcze, jeśli rezygnacja następuje wskutek niechętnego do tych szkół stosunku nauczycieli i środowisk polskich.

Główym zadaniem staje się dziś więc podniesienie poziomu szkolnictwa dla mniejszości narodowych, oraz stworzenie czystej, wolnej od nacisku atmosfery, w której swobodnie wyrażona będzie wola rodziców i młodzieży, co do języka wykładowego zwalczająca w klasach starszych.

PREDPLAT A ČÍTAJ „ŽIVOT“

MÓDA MADE IN R. 1960

CITAJTE A PREDPLATTE SI SVOJ ČASOPIS „ŽIVOT“. LEN DO 15. JANUÁRA MOŽTE VPLATIŤ PO-
STÁROVI PREDPLATNÉ NA NASLEDUJÚCE MÉ-
SIACE ROKU 1960.

JAZYKOVÝ STÍLČEK

Dnes ku všeobecnému vzdelaniu patrí vedieť nielen písat, ale aj správne písat. K tomu si treba osvojiť pravopisné pravidlá. Azda najmenej populárnym pravopisným pravidlom je písanie tzv. tvrdého *y*, o ktorom si dnes chceme pohovoriť. Kvôli lepšej názornosti i pre spestrenie budeme porovnávať výskyt písmena *y* v slovenčine i v polštine. V mnohom nám to pomôže, pretože v polštine *y* reprezentuje samostatnú hlásku, ktorá sa aj ináč vyslovuje ako *i*, kym v slovenčine *y* sa vo výslovnosti nelíši od *i*. Preto výskyt *y* v slovenčine nemôžeme oprieť o jeho výslovnosť, ako je to v polštine, ale sa ho musíme naučiť.

Základným pravidlom pre písanie *y* v slovenčine je to, že po tzv. tvrdých spoluľáskach *d*, *t*, *n*, *l* a *g*, *k*, *h*, *ch* sa v domáčich slovách v zásade vždy píše *y*. Dobre si tu treba všimnúť, že v slovenčine — na rozdiel od polštiny — sa *g*, *k* pokladajú z pravopisného hľadiska za tvrdé spoluľásky, po ktorých sa teda píše *y*! (porov. *kýchat* — poľ. *kichać*, *kývać* — poľ. *kiwać* atď.), kym po spoluľáskach *ž*, *š*, *č*, *dž*, *dz*, *c* v slovenčine v zásade píšeme *i*!

Po spomínaných tzv. tvrdých spoluľáskach mäkké *i* sa píše v niektorých koncových slabikách slov, čo si treba dobre zapamätať. Je to predovšetkým v 1. páde množ. čísla prídavných mien, ktoré stoja pri mužských životných podstatných menach (napr. *veľkí chlapci*, *mnohí ľudia*, *tvrdí chlapci*, *odvážni plavci*...), ďalej pri prívlastňovacích prídavných menach v prípome *-in* - *ina*, *-ino* (napr. *mátkin hlas*, *strigina metla*, *macochino diefa*...) a v príslušníkoch typu *chlapsky* (sa *zachávať*) *otrocky* (*trpieť*), *horeznačky* (*ležať*) a pod. V koreni slova sa po uvedených tvrdých spoluľáskach vyskytuje *i* len výnimčne, a to v niektorých zvukomalebných slovách typu *kikiríkat*, *chichotať* a s v slovách cudzieho pôvodu, v ktorých sa v slovenčine ponecháva písanie *i* alebo *i* v originálnej podobe (napr. *diferencia* — *dynamo*, *titul* — *týfus*, *nikotín* — *nylon*, *kilo* — *kyanid*, *história* — *hygiena* atď.).

Horšie je to so spoluľáskami *b*, *p*, *m*, *v* a *r*, *z*, *s*, po ktorých sa v slovenčine píše aj tzv. mäkké *i* aj tzv. tvrdé *y*. Kedy sa po týchto spoluľáskach píše v slovenčine *iy*, na to nám môže byť dobrú pomocou polština, v ktorej je podobná situácia, pokiaľ, pravda, sa vyskytujú tie isté slová v slovenčine i v polštine hoci aj v inom význame.

Po spoluľáskach *b* sa píše *y* najčastejšie v týchto slovách: *by*, *aby*, *býk*, *bývol*, *býlina*, *bystrý*, *být* (ale *bít* napríklad *palicou*), *bývaf*, *býdlo* (ale *bido* — *tyč*), *být*, *dobyť* (ale *dobiť* niekoho *palicou*), *dobytok*, *odbyť*, *kobyla*, *obyčaj*. (Porov. poľ. *abý* byc, *býc* — *být*, *býdo* — *bido*...). Prirodzene, že *y* sa píše aj v slovách odvodených od vymenovaných, napr. *bývaf*: *bývanie*, *bývav*, *obývateľ* a pod.

Po *p* sa píše *y* v týchto základných slovach: *pýcha*, *prepych*, *pykať*, *pýr*, *pýrif sa*, *pysk* (ale *pisk* — *hvízd*), *pýtať sa*, *pytliač*, *kopyto*. (Porov. poľ. *pýcha* *przepych*, *kopyto*...). Aj tu treba dbať na odvodené slová, napr. *pýcha*: *pýšiť sa*, *pyšnieť*, *pyšný* a pod.

Po *m* vystupuje *y* v slovách: *my* (napr. *my robíme* — ale *daj mi*), *mykať*, *mýliť sa*, *mýsliť*, *zmýsel*, *priemysel*, *myš*, *umývať*, *pomyje*, *mydlo*, *mýto*, *hmýriť sa*, *hmýzať*, *zmýkať sa*, *zmýkať*. (Porov. poľ. *my-mi*, *mylić się*, *przemysł*...). Aj tu pozor na príbuzné odvodené slová, napr. *mýliť sa*: *mýlka*, *mýlný*, *omyl*; *mýsliť*: *mýslienka*, *mýsel*, *premýšľať* a pod.

Po *v* píšeme *y* v slovách ako: *vy*, *výskať*, *vysoký*, *zvýšiť*, *zvyšok*, *vyžla*, *zvyk*, *výt* (ale *vif* *vence*!).

Veľkou pomocou môže nám byť polština pri písaní *y* po *r*, *s*, *z*: v zásade tam, kde sa píše i vyslovuje poľské *ry*, *sy*, *zy*, *tam* — pokiaľ ide o spoločné slová polštine i slovenčine — sa píše v slovenčine *ry*, *sy*, *zy*. Poľskému *rzy*, *si*, *zi* — odpovedá — v spoločných slovách — slovenské *ri*, *si*, *zi*.

Po *r* sa teda v slovenčine píše *y* najmä v týchto slovách: *ryba*, *ryčať*, *rýdzia*, *ryha*, *rýchly*, *rysovať*, *ryť*, *brýzgat*, *hrýzť*, *koryto*, *skryť*, *kryha*, *strýc*, *trýzniať*, *rým*, *rytier*, *ryža*, *bryndza* a.i. (Porov. poľ. *ryba*, *ryčeć*, *rysować*, *koryto*... ale stvorzyť — *stvoriť*, *trzy-tri* atď.).

Po *s* je *y* v týchto slovách: *sychravý*, *syčať*, *sýkorka*, *syn*, *sypať*, *syr*, *sysel*, *sýty*, *vysychať*. (Porov. poľ. *syczeć*, *syn*, *sypać*... ale pozor: *p. sikorka* — *s. sýkorka*!); porov. tiež *sila* — *sila*, *sito* — *sito*, *siwy* — *sivý* atď.).

Po *z* píšeme *y* v slovách: *jazyk*, *nazývať* (ale *zívať* — *ziewać*). (Porov. poľ. *język*, *nazywać*; podobne *zima* — *zima* atď.).

Okrem toho po uvedených spoluľáskach *y* v niektorých koncovkách, a to najmä v 1. a 4. páde množ. čísla neživotných podstatných mien (napr. *duby*, *domy*, *vozy*...), v 2. páde jedn. čísla a v 1. a 4. páde jedn. čísla podstatných mien ženského rodu, ktoré majú pred koncovým — a tvrdú spoluľásku (napr. *do jamy*, *dve žaby*, *z hory*...) a v tvaroch prídavných mien vzoru *pekný* (napr. *slepý*, *so stábym*, *z rýchlych*, *so starými* atď.).

Okrem toho po uvedených spoluľáskach píšeme *y* v mnohých slovách cudzieho pôvodu, ak sa v nich písalo *y* aj v pôvodnom jazyku (napr. *byrokracia*, *pyžama*, *mytológia*, *rytmus*, *symbol* atď.).

V našich stručných poznámkach nemohli sme vyčerpať všetky prípady výskytu *y* v slovenčine. V prípade neistoty odporúčame nazrieť do pravopisného slovníka Pravidiel slovenského pravopisu.

Dr. Ferdinand Buffa

JAZYKOVÝ STÍLČEK (IV)

KÚTIK ZELINKÁRA

Je to liečivá rastlina pochádzajúca so semenami Tatura a je rozmníčovaná pomocou sadeníc.

Mäta pieporná vyrastá do rozličnej výšky, čo záleží od kvality pozemku a vlhkosti pôdy.

Mäta vajcovité listy zužujúce sa do chvostika, tmavo zelenej farby. Zakvitá na ružovo v júni a júli. Dobrá mäta chutí najprv silne páiacu a neskôr chladiacu.

Najlepšia je anglická mäta, ale v poslednom čase hodne sa pestuje kanadská a japonská mäta, ktorá má horkú chut, ale je bohatšia na mentol.

So zberom mäty treba začať vtedy, keď jej lodyhy sú ešte mäkké, šťavnaté a majú vzrasť 15 cm. Po zozbieraní, hrubšie a tvrdšie lodyhy odstránime a listy ako aj vrcholky lodyh starostlivo vysušíme v tieni. Keď sa mäta vysuší, uschováme ju na suché uzavreté miesto, tak aby sa nevyvetrala.

Na čo používame mätu piepornú? Predovšetkým ako liečivý prostriedok na utíšenie bôlu a tiež na pobúdzanie plunu (vetrov) v organizme. Listie mäty piepornej zapárené v horúcej vode používame sa pri brušných bolestiach a laxe. Odvaren z týchto listov hodi sa na preplákanie žalúdku i na aromatický kúpeľ.

Pri bolestiach brucha alebo nevoľnosti pripravíme si:

30 gramov mäty piepornej

10 gramov citrónových listkov

10 gramov hamarčeku

10 gramov kozliku liekarského (valeriany).

Zmiešame, zapárimo a pijeme sladené cukrom. V ludom liečení sa odvár mäty používame tiež pri zvracaní, vzdutí i pri zadržaní menstruácie.

Mäťový olej je práve sto razy účinnejší od odvaru mäty. Mäťové kvapky v lekárňach pripravujú z oleja a špirituosa a listie slúžia iba na zafarbenie. Takýto olej, ako aj kryštálový mentol, ktorý z neho dostaneme, má dezinfečné, lahodiacie a zohrevajúce vlastnosti.

U nás je veľmi žiaduce pestovanie mäty piepornej najmä pre mäťový olej, tak potrebný v medicíne.

Mgr. CENIAVY

LEKÁR RADÍ

Mädoba je strata vedomia, zapríčinená nedokrvnením mozgu. K takému nedokrvneniu mozgu dochádza pri značnom ubytku krvi, pri dihotróvalom zdržavaní sa v dusnej a nevernej miestnosti alebo tiež u chorých, ktorí po dlhšom ležaní v prvý raz si sadajú či vstávajú.

Charakteristickým znakom pri mädobe je zahmlenie pred očami, bledosť pokožky, slabý tep, slabé dýchanie, rozšírenie zrenie a niekedy zrenie vôbec neareagujú na svetlo.

Ako postupovať pri mädobe? Chorého treba uložiť tak, aby mu hlava previesla a nohy boli zdvihnuté pod 45° uhlov. Potom sa postaráme, aby v miestnosti bol čerstvý vzduch, rozopneme košefu, porozpiname bielizeň a oblek, aby chorý mohol zhlbko dýchať a krvný obeh došiel sa do mozgu. Ak ani to nepomáha postriekame tvárou a prsia chorého studenou vodou a priložíme k nosu amoniak.

V ľahkých prípadoch, keď vyšše uvedené prostriedky nepomáhajú treba začať s umelým dýchaním. Fodávame tiež injekciu kardiámidu alebo kofeinu s lobelinom podkožne alebo do mäsa.

Po získaní vedomia dáme chorému silnú horúcu kávu alebo čaj.

PRVÝ SPOSOB:

Chorého položíme horeznak t.j. na chrabtu a obnažíme mu krk, prsia i brúcho. Pod chrabtou položíme válek z deky alebo obleku. Ten, kto dáva umelé dýchanie rytmickej pohybom jazyka.

Umelé dýchanie treba poskytovať dlho a vytvárať lepnacie nádej ani pri počiatocných negatívnych výsledkoch. Niekoľko dvoch hodínach chorý začína samostatne dýchať.

Dr. B. RYBAK

ZVEROLEKÁR

Vši u ošipaných nie sú znakom zdravia, ako si to mnohí myslia, ale chorobou. Dobrým liečebným prostriedkom je 5–7 percentný azotox, alebo 2 percentný roztok lisolom či kreolinu. Azotoxom posýpame pokojú ošipanej a kreolinom alebo lisolom ju zasa umývame. Pred ošetrovím napojiť, aby v čase ošetrovania mala pokoj. Zároveň tým samým dezinfekčným prostredkom očistíme chlievy. Kreolin a lisol musí mať teplotu 35°C. Po dvoch týždňoch liečenie opakujeme, pretože nie všetky vši zahynú po prvom ošetroení.

Stáva sa, že ošipané začinajú kašať, najmä pri ranom stávani. Zároveň pozorujeme objavy dusenia a chudnutia. Ide o zanečistenie plúc cudzopasníkmi. Cudzopasníky dostávajú sa do plúc ošipaných požieraním džardoviek. Zladiť domáce liečebné prostriedky tu nepôžnu, treba zavolať zverolekára.

Malé prasce často dostávajú hlisty. Ochorenie na hlisty poznáme podľa toho, že prasce vracať, dostávajú hnačku, vzdutie, alebo upchávajú. Z paska im tečú silny a chudnú. Liečime ich 24 hodinovou hladovkou a patričnými dávkami komosového oleja alebo santonínu s kalomelom. Desať dní neslobodno choré prasce využítať na dvor a vylúčené hlisty zbierať a páliť.

Dr. H. MÄCZKA

Urmova vzhľad

tažkými kaučukovými podošvami. Urm na chvíľo zastal, načúval, a opäť sa nahol. No zvuky, ktoré vydával vibrujúci cement, neboli cudzie a Urm zacielil k opeľnej stene. Prišiel celkom po ňu a ovoňal ju. Stena páchla novým betónom a hrdzavým železom. To nie je nič nové. Urm sa teda obrátil, škrabol do steny ostrým kovovým lakoform a zamieril uhlopriečne cez izbu. Zastal pri dverách. Dvere sa nedali tak ľahko otvoriť. A Urm si ani nevedel dobre predstaviť, ako to treba urobiť. Potom však vytiahol ozubené klepce ľavej ruky, ľahučko chmatol páčku zámky a otočil ju. Dvere sa otvorili so slabým pretiahnutým škripotom. Bolo to zaujímavé a Urm po niekoľko minút otváral a zatváral dvere, raz rýchlo, raz pomaly a pri tom pozorne načúval a usiloval si všetko zapamätať. Potom prekročil cez vysoký prah a ocitol sa pred schodišťom. Schodište bolo úzke, s kamennými stupienkami a dosť vysoké. Urm bleskove napočítal osemnásť stupienkov po prvú plošinku, na ktorej svietilo svetlo. Potom začal nenáhľivo stúpať nahor. Z plošinky viedlo schodište ďalej. Teraz drevene s desiatimi stupienkami a vpravo sa už tiahla široká chodba. Urm sa trocha zaknial a obrátil vpravo. Nevedel prečo. Veď chodba bola práve taká nezaujímavá, ako schodište. Možno však, že Urmovi sa nepáčili drevene schodiky.

Z chodby zavanulo teplo a jasne ho ožiarili infrafialúče. Infračervené lúče šírili sa z cylindrov, ktoré viseli celkom nízko. Urm ešte nikdy nevidel radiátory ústredného okurovania a preto ho rebrivité cylindre zaujali. Nahol sa a jeden z nich schmatol obidvoma kliešťami. Ozval sa praskot kovu a husté mračno horúcej paru stúpať k povale. Pod nohami Urma o chvíľu tiekol potôčik horúcej vody. Zodvihol si časť cylindra ku hlave, pozorne si ho prezrel a vyšetril rozbité okraje rúry. Potom ho odhodil a jeho podošvy opäť začlapkali vo vode. Urm prišiel až na koniec chodby. Tu nad nízkymi dverami žiaril červený nápis: „Pozor, nevstupovať bez ochranného odevu!“ — čítal Urm. Poznal slovo „Pozor“ — vedel však, že to slovo platí pre Iudí. Pre neho — Urma — neplatilo. Natiahol ruku a sotil dvere.

Oj, tu bolo veľa zaujímavých vecí, veľa nového. Stál pri vchode do rossiahnej siene, ktorú zapĺňali predmety z kovu, kameňa i z umelej hmoty. V strede siene na meter vysoko vystupoval okrúhly betónové zariadenie pokryté železným alebo oloveným krytom. Mnogo kablov sa odtiaľ rozbiehalo k stenám. Pozdĺž nich boli mramorové kryty s lesklými prístrojmi a pákami.

Urm nečujne kráčal po vykachličkovanej podlahe, prišiel až k medenej sieške a obišiel ju. Chvílu postál a obišiel ju ešte raz. Priechod v sieke neboli. Vtedy Urm zdvihol nohu a bez veľkej námahy vskročil do sieky. Rozorvané vlákna medenej pavučiny odvísli mu na pleciach. No na dva kroky od betónového kruhu naraz zastal ako prikovaný. Jeho okrúhla hlava, ktorá sa ponášala na školský glóbus, opatrné sa obracala vpravo, vľavo, chvelia sa ebonitové chápadi akustických receptorov, mykali rožky-antény lokátorov. Olovený kryt zariadenia vysielal infrafialúče, ktoré boli badateľné i v tom silno prehriatom prostredí. Okrem toho však sa tu šírilo akési ultra-žiarenie. Urm ho dobre videl pomocou röntgenových i gama-lúčov a zdalo sa mu, že pokrývka je priezračná a zakrýva bezodnosť studňu, ktorá je naplnená svietiacim prachom. V Urmovej pamäti naraz sa ozval príkaz: rýchle odísť. Urm nevedel, kto a kedy mu tento príkaz dal. Isto už vtedy, keď sa objavil na svete, chopal to ako aj iné veci. Urm sa však nepodrobil príkazu. Zvedavosť bola oveľa mocnejšia. Priblížil sa celkom k betónovému kruhu, natiahol chápadiel a s trochou úsilia nadvhil pokrývku.

Priam pôtok gama-lúčov ho oslebil. Na mramorových doskách výstražne zamihal červené ohne a naraz zahučala siréna. Na okamihu cez priezračnú siluetu svojich rúk zazrel vnútrosť betónovej jamy. Rýchlo odhodil pokrývku a chriplavým hlasom volal:

— Nebezpečenstvo! Opasno! Gefär! Danger! Abunaj!

V ohromnej sieni ozvalo sa echo jeho hlasu a napokon zaniklo. Urm otočil

hornú časť tela o stoosemdesiat stupňov a náhľivo zamieril k východu. Otras, ktorý vyskalo prúd rádioaktívnych častíc v kontrolných počítačoch, hnal ho preč od betónového kruhu. Pravdaže, ani najmocnejšie žiarenie, močné potoky častic nemohli Urmovi uškodíť, ani pobyt v aktívnej zóne reaktora nemal pre neho ľahké následky. No pri jeho konštruovaní vložili mu do mechanizmu úsilie čo najviac sa vyhýbať zdrojom žiarenia veľkej intenzity. Urm vysiel na chodbu, starostlivo za sebou zatvoril dvere a opäť sa otočil na plošinu schodišta. Tu naraz zbadal ľovecku — zostupoval po drevenech schodikoch.

Tento ľovec mal oveľa menší vzrasť ako Šéf. Mal biely plášť, zlatisté vlasy boli nezvyčajne dlhé. Takých Ľudí Urm dosiaľ nevidel. Vtiahol do seba vzduch a zacítil známu vôňu bieleho orgovánu. Niekoľko však, že Urmovi sa nepáčili drevene schodiky.

Na plošinke bol polotemno, schodište za dievča bolo jasne osvetlené a tak dievča nezbadalo hned mohutné obrys ohromnej figúry Urma. Preto aj keď začula jeho kroky, zastala a rozhorčene zavolať:

— Kto je to? To ste vy, Ivašev?

— Zdrastvujte, ako sa máte? — chriplavovo povedal Urm. Dievča zvýskalo. Z temnoty na ňu hľadala lesklá hlava s vypúlenými sklenými očami, neúmerne široké plecia, hrubé kľbovité ruky. Urm už stúpal na prvé stupne dreveneho schodišta a dievča opäťne zašlo.

Ešte ani raz sa nestalo, aby sa mu ľovek neozval na jeho privítanie. Ten-to zvláštny zvuk, ostrý, prenikavý akosi sa nehodil do štandardu odpovedí, ktoré Urm poznal. Zaujal ho to a rozhodne vystúpil za ustupujúcou dievčou. Drevene schody vŕzgali a praštali pod jeho nohami.

— Späť! — zakričalo dievča.

Urm zastal, naklonil hlavu a započal sa.

— Späť! Späť, ty zrádnik!

Rozkaz „späť“ Urm poznal. Na tento rozkaz otočil hornú časť tela a urobil niekoľko krokov opačným smerom, až sa ozval príkaz „stop“. Zvýčajne však príkazy dával Šéf a okrem toho Urm chcel teraz skúmať. Začal opäť stúpať, kým sa neocitol pri dverách do veľkej svetlej izby.

— Späť! Späť! — kričalo dievča.

Urm sa však viajce nezastavil, hoci aj išiel pomalšie ako prv. Izba ho celkom zaujala — dva písacie stoly, stoličky, rysovacia tabuľa, skriňa s knihami a tlstými fasciklami. A kym zvedavo otváral zásuvky, rozvážoval spisy, nah-

protivnej stene viselo čosi veľké, lesklé, studené. Zdalo sa to ako sivý nepreniknuteľný štvorec v infrafialúchoch, svietilo i lesklo sa v obyčajných lúchoch, no to vobec Urma netrapiло. V tomto zvláštnom štvorec však stalo čosi čierne, čudesné. Kývalo rohami na okrúhlej hlave, ktorá vyzerala ako školský glóbus. Urm nevedel pochopiť, kde ono je. Vizuálny diaľkomer mu okamžite hlásil, že neznámy predmet je ďaleko, dvanásť metrov, osem centimetrov. Lokátor však odmietol toto tvrdenie. „Nie je tu nijaký predmet. Je to hladká, takmer vertikálna plocha vo vzdialosti... šesť metrov, štyri centimetre.“ Urm dostať nikdy nevidel niečo podobné a ešte nikdy nevznikli také rozporu medzi hlásením lokátora a vizuálneho diaľkomera. Do jeho organizmu od počiatku bola vložená nevyhnutnosť robiť jasný a zrozumiteľný všetko, s čím prišiel do styku. Rozhodne vykročil vpred, zaregistroval fakt: „vzdialenosť podľa lokátora, násobenej dvoma...“ Vošiel do zrkadla. Sklo sa rozletelo s treskotom dažďa črepín. Urm narazil na stenu a zastal. Zrejme sa tu nedalo nič robiť. Urm si trocha dorábal kožovku, začulach a obrátil sa. Nevšimol si ako papier bieleho milicionára, ktorý zúfalosťou tlačidlo poplašného zariadenia, stúpal po rozbítom skle a zamieril k hlavnému, východu. Vonku do neho zadrela snehová metelica.

Ked Nikolaj Petrovič odhodil slúchadlo, bol už Piskunov v predizbe a náhľivo si nafahaoval kožuch.

— Kamže?...

— Tam, to je jasné...

— Počkaj, treba uvážiť, čo robif. Ak stroj začne vyvádzat po celej elektrárni...

— Dobre, ak len po elektrárni, — prerušil ho Riabkin. — A laboratórium? A sklad? A čo, keď zamieri sem, do mesteca?

Nikolaj Petrovič napäťo premýšľal. Piskunov netrpezlivost prestupoval z nohy na nohu, držiac už kľučku dvier.

— Treba nám bežať spolu, — rozhodne navrh Kostenko. — Nájsť ho a...no, chytiť...

Piskunov sa iba zamračil, ale Riabkin nahnevanovo zvolal:

— Chytiť! To sa ti ľahko povie! Za čo, prosím fa? Za nohavice? Veď váži pol tonu! Úder päste — tristo kilogramov... Hrôza! A ty, Kostenko, nováčik, zberaj sa...

— Nuž čo, — povedal Korolev. Pôjdem. Hned do spoločenskej, nech idú aj praktikanti. Ty, Riabkin, zbehni zaťať do autogaráže... Ej, do čerta, veď všetci sú naisto v klube... Aj tak bež, najdi hoci čo len troch šoférov. Treba

las čítal nadpisy, ktoré boli výrazne narysované tušom, dievča sa prešmyklo do susednej izby. Utkylo sa za diván a chytilo slúchadlo telefónu. Urm to všetko videl, ved mal optický receptor aj vzadu, no malý dlohlavý človeček ho viacej nezaujímal. Stúpal po papieroch, ktoré sa valali po zemi a išiel ďalej. Za jeho chrbtom dievča kričalo do telefónu:

— Nikolaj Petrovič? Nikolaj Petrovič — to som ja — Gaľa! Nikolaj Petrovič, k nám vtrhol Urm! Urm! Uljana — Róbert — Mária... Počuli ste sirénu? Neviem... Strečla som ho, keď vychádzal zo sien veľkého reaktora... Áno, áno, bol tam... Co... Myslím, že nie... Áno, v ústredí to už vedia...

Urm nepočúval. Vyšiel do vestibulu. Tu zostal ako prikovaný, usilovne pohybujúc čiernymi rohmi lokátoru. Na

vyviezť aj traktory — buldozéry... Tak, Piskunov?

— Hej, len rýchle. Len...

— Ty, Piskunov, chod' k inštitútu. Vyzved', kde je teraz Urm a zatelefonuj do autogaráže. Kostenko, chod' s ním! Jasné? Diabol, len aby sa nevybral von!

Aj do seba drgli i na nohy si stúpili, kym sa dostali von. Riabkin sa trocha pošmykol i hlavou drgol do Kostenkovo chrbta a ten padol.

— Ej, bodaj ho...

— Co je, okuliare?

— Nie, nie, všetko je v poriadku...

Surový vietor hnal mraky suchého snehu nad zemou, žalostne zavýjal v elektrickom vedení a silno hučal v železnych rebrach stožiarov vysokého napäcia. Záveje snehu boli kde tu ožiarené svetlom z okien, všetko ostatné sa ponoriilo do nepreniknuteľnej tmy.

(DOKONČENIE V BUDÚCOM ČÍSLE)

„Zivot“ — czasopismo społeczno-kulturalne Towarzystwa Czechów i Słowaków w Polsce. Redaguje Kolegium w składzie: Vendelin Balceriak, František Bednářík, Eugen Bielak, Augustyn Bryja, Adam Chalupec, (redaktor naczelný), Viktor Hosaniak, Marian Kaškiewicz (z-ca naczelnego redaktora), Bronisław Knapčík, Alena Matejová, Lídia Mšálová, Michal Neupauer, Ignac Nižník, Karol Páleník, Karel Pošeppý (sekretarz redakcji), Anna Svočíková, Vilem Tomeš, Boguslaw Włodarski, František Živilo.

Adres Redakcji Warszawa, Al. Jerozolimskie 37, I p., tel. 21-15-41. Wydawca: Wydawnictwo „Prasa Krajowa“ — RSW „Prasa“, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 8-24-11. Prenumerata roczna — 12 zł, półroczena 6 zł. Wpłaty przyjmują wszystkie urzędy pocztowe na konto Nr 1-6-100020 „Ruch“ Warszawa, Srebrna 12. Prenumerata za granicę 40% droższa. Przedpłaty na tę prenumeratę przyjmuje Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch“ w Warszawie, ul. Wilcza 46. Konto PKO Warszawa Nr 1-6-100024.

Oddano do łamania 8.XII.59. Podpisano do druku 17.XII.59. Druk RSW „Prasa“, Warszawa, ul. Smolna 10/12. W-21.